

PRAŽSKÁ VESNICE

LUCIE CUTÁKOVÁ

PRAŽSKÁ VESNICE

vedoucí práce: doc. Ing. arch. Jan Jehlík

atelier Jana Jehlíka, FA ČVUT

zpracovala: Lucie Cutáková

letní semestr ak. roku 2012 - 2013

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE FAKULTA ARCHITEKTURY		
AUTOR, DIPLOMANT: Lucie Cutáková AR 2012/2013, LS NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: ČJ Pražská vesnice AJ Prague village JAZYK PRÁCE: čeština		
Vedoucí práce:	doc. Ing. arch. Jan Jehlík	ústav: 15119 ústav urbanismu
Oponent práce:		
Klíčová slova (česká):	město, vesnice, krajina, veřejný prostor, Rokytka, Praha	
Anotace (česká):	Cílem práce je hledání způsobu zapojení původních vesnic ležících ve správním území Prahy do organismu města. To však při zachování hodnot a kvalit, na kterých tyto vesnice vyrostly. Diplomová práce popisuje hlavní principy přístupu k těmto územím a na vybrané lokalitě (Hájek u Uhříněvsi) jsou aplikovány a využity pro návrh regenerace a rozvoje této lokality.	
Anotace (anglická):	The aim of project is searching for the way how to integrate former villages in the administrative district of Prague to the city organism. That all with the preservation of values and qualities on which these villages had built. Diploma project describes main principles of approach to these areas. These principles are applied on the chosen village (Hajek) and used for the project of regeneration and development of this locality.	

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“
(Celý text metodického pokynu je na www.FA-studium/ke-stazeni)

V Praze dne 24. května 2013

podpis autora-diplomanta

Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolio a CD.

OBSAH

ZADÁNÍ	06
--------	----

1/ PRAŽSKÁ VESNICE

VYMEZENÍ	11
PRAŽSKÉ VESNICE	12
VESNICE V KRAJINĚ	23
STATISTIKY	27
SAMOSTATNÉ VESNICE	35
PRAŽSKÁ VS. MIMOPRAŽSKÁ	44

2/ HÁJEK

VESNICE NA ROKYTCE	48
POLOHA V PRAZE	50
HISTORIE	52
VÝVOJ	54
KRAJINA	60
VIZE	62
METODA	66
VYMEZENÍ V KRAJINĚ	70
PROSTUPNOST	76
OBYVATELÉ	80
VZTAH STARÁ - NOVÁ	90
ZÁVĚR	99
ZDROJE	100

“Ne, pojdme domů; ještě jsme nepřišli na to,
že budovat město znamená budovat krajinu.”

Karel Čapek, Lidové noviny, 18. 4. 1926

25-02-2013

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: **Lucie Cutáková**

datum narození: **21. 2. 1988**

akademický rok / semestr: **2012 – 2013 / LS**

ústav: **15119 ústav urbanismu**

vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. arch. Jan Jehlík**

téma diplomové práce: **Pražská vesnice**

zadání diplomové práce:

1/ Tématem k řešení je uchopení fenoménu „Pražské vesnice“, respektive hledání způsobu zapojení původních vesnic ležících ve správním území hlavního města do organismu města. To však při zachování hodnot a kvalit, na kterých tyto vesnice vyrostly. Proto je nezbytné hledání širších souvislostí krajinných i urbánních, hledání principů „vesnickosti“, hledání soudobého tvaru a charakteru prostředí těchto sídel. Kromě toho bude na vybrané lokalitě prozkoumán její vztah k Praze i okolní krajině z hlediska struktury, vybavenosti a pohybu obyvatel. S touto specifikací přímo souvisí vlastní návrh regenerace a rozvoje této lokality. Cílem je nalézt soudobý přístup k těmto zapomenutým územím a obcím, kde stávající rozvoj je víceméně trpěnou intervencí nekoncepčně rostoucího města.

2/ Výsledkem diplomové práce bude průkaz strukturované interpretace vztahu pražských vesnic a vnitřní Prahy, ověření reálné role těchto vesnic v rámci metropole. Na konkrétním příkladu obnovy vesnice bude na plánech, zobrazeních a schématech v různých měřítcích demonstrován a komentován nalezený přístup. Klíčovými pojmy a kategoriemi při tom budou: proporce, měřítko, vztahy; veřejné/neveřejné, zastavěné/nezastavěné, zpevněné/nezpevněné; morfologie, topografie a typologie.

Práce bude zpracovaná v těchto měřítcích / podrobnostech

a) Kontext	1:25000 (vazba na město, pozice lokality)
b) Širší vztahy	1:5000 (vazba na sousední území a krajinu)
c) Řešené území – půdorysy, řezy, pohledy	1:1000 (masterplan, veřejná prostranství, struktura)
d) Výseky - půdorysy, řezy, pohledy	1:200 - 1:500 (ukázky typických míst)
e) Schémata - např. doprava, krajina, funkční využití, veřejný prostor	
f) Vizualizace – např. veduta, horizont chodce, ptačí perspektiva	
g) Detaily - uliční profily, veřejný prostor apod. /může být součástí d/	

Práce bude strukturovaná v těchto rovinách:

- a) Širší vztahy, kontext, vazby
- b) Celkové urbanistické řešení
- c) Architektonické řešení dílčích (vzorových) částí

Práce bude mít tyto přílohy:

- a) Portfolio s průvodní zprávou (základní údaje, bilance, popis analýzy, konceptu a návrhu), všemi relevantními výkresy v příslušném zmenšení, fotodokumentací a případně ukázkou referenčních projektů
- b) Výkresy dle požadavků FA ČVUT (2xA0 nebo 4xA1)

3/ Součástí práce bude fyzický model v měřítku 1:1000 (1:2000)

Poznámka: měřítka výstupů mohou být po konzultaci výjimečně upravena, změna bude odůvodněna v závěrečné zprávě a bude potvrzena vedoucím práce

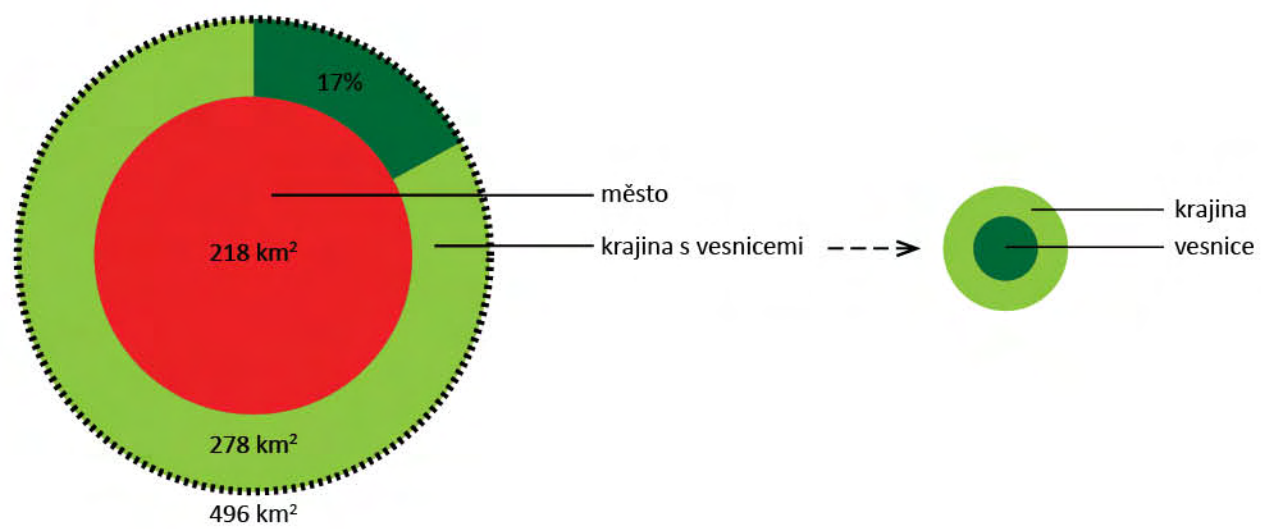
Datum a podpis studenta: 20.2.2013 cutakova'

Datum a podpis vedoucího DP:

Datum a podpis děkana FA ČVUT:

28/2/13 Jruřel

1/ PRAŽSKÁ VESNICE

VYMEZENÍ

Praha je srostlicí vesnic. Zanechaly si svůj charakter nebo se již staly městem? Je možné vůbec něco nazývat vesnicí, pokud je její struktura součástí města?

První vymezení, které jsem učinila na počátku práce bylo zkoumané území. Pro mě je vnější hranicí správní hranice Prahy. Snažila jsem se odhalit všechny původní vesnice, které se na území Prahy nacházejí. Jako součást Prahy nejsou vesnicemi v pravém slova smyslu, administrativně jsou buď samostatnými městskými částmi nebo součástí jiné městské části.

Do seznamu vesnic jsem vybrala ty vesnice, které jsou v současnosti identifikovatelné dle názvu nebo dle struktury (název mohl zaniknout připojením k jiné vesnici). Struktura jsem posoudila srovnáním historických map, historických leteckých snímků a současného stavu a snažila jsem se identifikovat jádro vesnice a to zda je stále rozpoznatelné.

Dalším kritériem pro výběr bylo časové hledisko. Analyzuji stávající stav, neberu v potaz vesnice, které na území dnešní Prahy existovaly, ale zanikly v minulosti. Vyjímkou jsou vesnice, které po připojení k Praze ve 20. století zanikly.

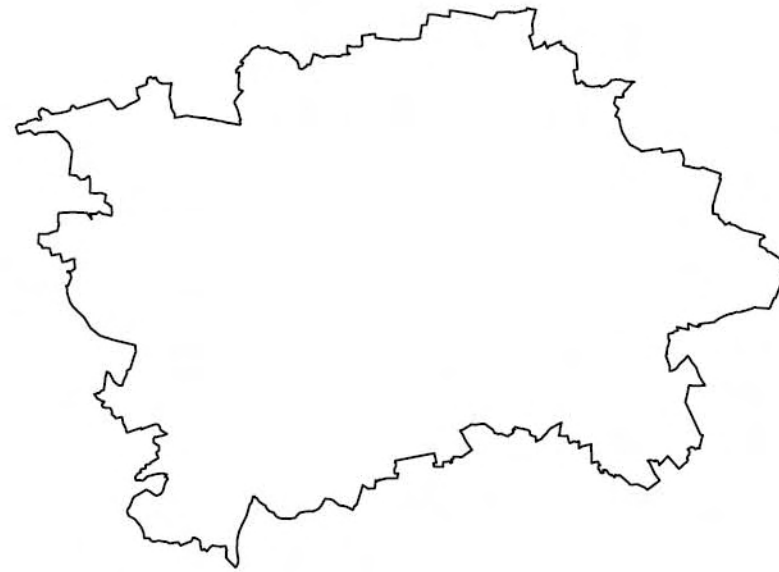
PRAŽSKÉ VESNICE

Na pražské vesnice pohlížím z pohledu struktury a jejich pozice vůči kompaktnímu městu. Při jejich hledání, jsem dle seznamu katastrů prošla každé katastrální území a v něm jsem identifikovala jádra vesnic srovnáním současného stavu s historickými mapami a leteckými snímky.

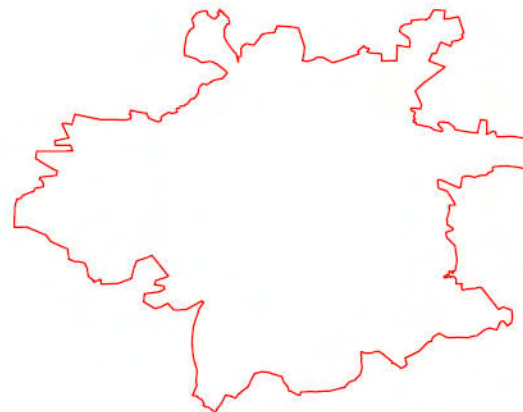
V mnoha případech se stalo, že v jednom katastrálním území se v minulosti nacházelo více vesnic, případně osad. Pokud jsou jejich původní jádra rozpoznatelná v současné struktuře, název je zapsán.

katastr	název vesnice	katastr	název vesnice	katastr	název vesnice
<i>Benice</i>	Benice	<i>Libeň</i>	Libeň		Netluky
<i>Běchovice</i>	Běchovice	<i>Liboc</i>	Liboc	<i>Újezd u Průhonic</i>	Újezd u Průhonic
<i>Bohnice</i>	Bohnice		Horní Liboc		Kateřinky
<i>Braník</i>	Braník	<i>Libuš</i>	Libuš	<i>Újezd nad Lesy</i>	Újezd nad Lesy
<i>Břevnov</i>	Břevnov	<i>Lipany</i>	Lipany		Blatov
	Tejnka	<i>Lipence</i>	Lipany	<i>Veleslavín</i>	Veleslavín
<i>Březiněves</i>	Březiněves		Lipence	<i>Velká Chuchle</i>	Velká Chuchle
<i>Bubeneč</i>	Bubeneč		Dolní Černošice	<i>Vinohrady</i>	Vinohrady
<i>Čakovice</i>	Čakovice	<i>Lochkov</i>	Lochkov	<i>Vinoř</i>	Vinoř
<i>Čimice</i>	Čimice	<i>Lysolaje</i>	Lysolaje		Ctěnice
<i>Dejvice</i>	Dejvice	<i>Malá Chuchle</i>	Malá Chuchle	<i>Vokovice</i>	Vokovice
<i>Dolní Chabry</i>	Dolní Chabry	<i>Malešice</i>	Malešice	<i>Vršovice</i>	Vršovice
<i>Dolní Měcholupy</i>	Dolní Měcholupy	<i>Michle</i>	Michle	<i>Vysočany</i>	Vysočany
<i>Dolní Počernice</i>	Dolní Počernice	<i>Miškovice</i>	Miškovice	<i>Záběhlce</i>	Záběhlce
<i>Dubeč</i>	Dubeč	<i>Modřany</i>	Modřany	<i>Záběhlce</i>	Práče
	Dubeček	<i>Motol</i>	Motol		Dolní Roztyly
<i>Ďáblice</i>	Ďáblice	<i>Nebušice</i>	Nebušice	<i>Zadní Kopanina</i>	Zadní Kopanina
<i>Háje</i>	Háje	<i>Nedvězí u Říčán</i>	Nedvězí u Říčán		Zmrzlík
<i>Hájek</i>	Hájek	<i>Nusle</i>	Nusle	<i>Zbraslav</i>	Zbraslav
<i>Hloubětín</i>	Hloubětín		Pankrác		Žabovřesky
<i>Hlubočepy</i>	Hlubočepy	<i>Petrovice</i>	Petrovice		Báně
	Klukovice	<i>Písnice</i>	Písnice		Strnady
	Zlíchov	<i>Pitkovice</i>	Pitkovice		Záběhlce
<i>Hodkovičky</i>	Hodkovičky		Pitkovičky		Závist
<i>Holešovice</i>	Bubny	<i>Podolí</i>	Dvorce	<i>Zličín</i>	Zličín
<i>Holyně</i>	Holyně	<i>Prosek</i>	Prosek	<i>Žižkov</i>	Žižkov
<i>Horní Měcholupy</i>	Horní Měcholupy	<i>Přední Kopanina</i>	Přední Kopanina		
<i>Horní Počernice</i>	Horní Počernice		Preláty		
	Chvaly	<i>Radlice</i>	Radlice		
	Čertousy	<i>Radotín</i>	Radotín		
	Svépravice	<i>Ruzyně</i>	Ruzyně		
	Xaverov	<i>Řeporyje</i>	Řeporyje		
<i>Hostavice</i>	Hostavice	<i>Řepy</i>	Řepy		
<i>Hostivař</i>	Hostivař	<i>Satalice</i>	Satalice		
<i>Hrdlořezy</i>	Hrdlořezy	<i>Sedlec</i>	Sedlec		
<i>Chodov</i>	Chodov	<i>Slivenec</i>	Slivenec		
	Litochleby	<i>Smíchov</i>	Smíchov		
<i>Cholupice</i>	Cholupice	<i>Sobín</i>	Sobín		
<i>Jinonice</i>	Jinonice	<i>Stodůlky</i>	Stodůlky		
	Butovice		Velká Ohrada		
<i>Kbely</i>	Kbely		Malá Ohrada		
<i>Klánovice</i>	Klánovice	<i>Strašnice</i>	Staré Strašnice		
<i>Kobylišy</i>	Kobylišy		Nové Strašnice		
<i>Koloděje</i>	Koloděje	<i>Střešovice</i>	Staré Střešovice		
<i>Kolovraty</i>	Kolovraty		Malé Střešovice		
<i>Komořany</i>	Komořany	<i>Střížkov</i>	Střížkov		
<i>Košíře</i>	Košíře	<i>Suchdol</i>	Suchdol		
<i>Královice</i>	Královice	<i>Šeberov</i>	Šeberov		
<i>Krč</i>	Krč		Hrnčíře		
<i>Křeslice</i>	Křeslice	<i>Štěrboholy</i>	Štěrboholy		
<i>Kunratice</i>	Kunratice	<i>Točná</i>	Točná		
<i>Kyje</i>	Kyje	<i>Troja</i>	Troja		
<i>Lahovice</i>	Lahovice	<i>Třebonice</i>	Třebonice		
	Lahovičky		Chaby		
<i>Letňany</i>	Letňany	<i>Třeboradice</i>	Třeboradice		
<i>Lhotka</i>	Lhotka	<i>Uhřetěves</i>	Uhřetěves		

hranice správního území Prahy

hranice města
(na základě projektu Michala Leňo, Vize pro Prahu 20xx)
imaginární hranice od které lze vnímat Prahu jako
kompaktní město

“samostatná vesnice” (vně hranice města)

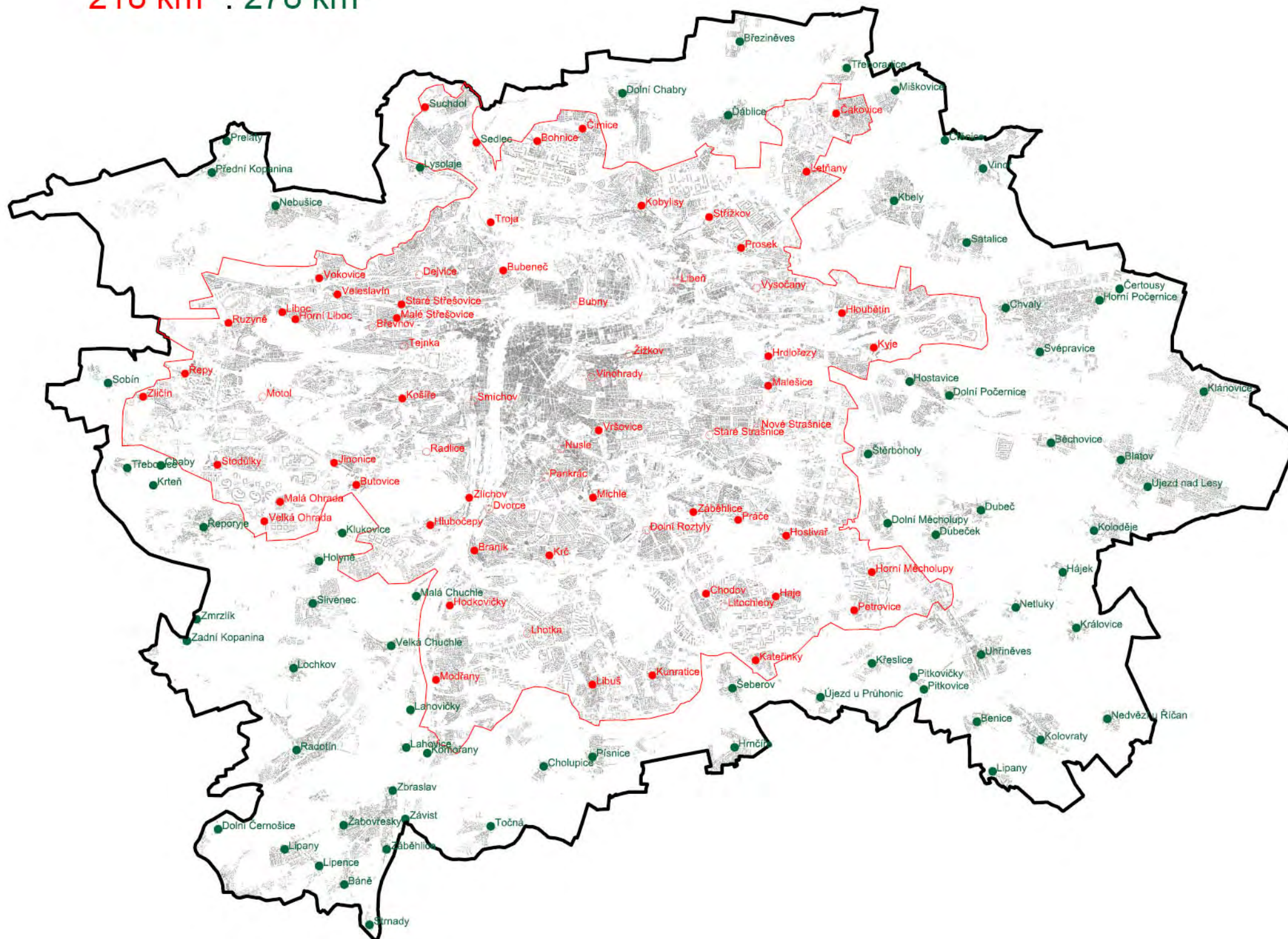

“vesnice přirostlá k městu” (uvnitř hranice města)

“vesnice překrytá městem” (uvnitř hranice města)

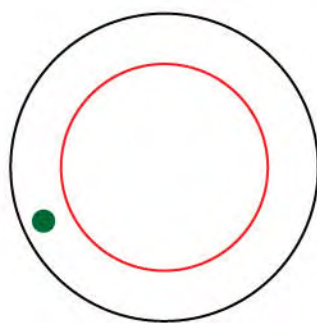
$$218 \text{ km}^2 : 278 \text{ km}^2$$

ROZDĚLENÍ VESNIC PODLE POZICE K MĚSTU

[A] SAMOSTATNÉ

Vesnice je obklopena krajinou. Lze rozeznat její jádro a její rozhraní mezi krajinou. V jednom katastrálním území se může nacházet více vesnic, je to dáno historickým vývojem - na historických mapách lze dohledat původní vesnici, popřípadě osadu, která byla někdy později přičleněna k větší vesnici. Rozhodujícím pro přičlenění do kategorie není správní členění, ale struktura prostranství a zástavby.

příklad: Sobín

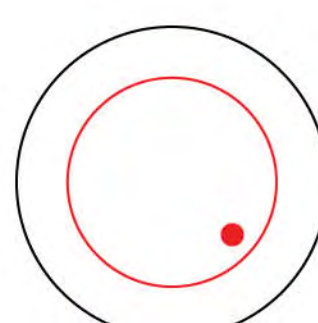

vně hranice města

[B] PŘIROSTLÉ K MĚSTU

Vesnice, které byly “pohlčeny” městem. Lze rozeznat jejich původní jádro a strukturu, ale v těsné blízkosti se již nachází zástavba města. Většinou k tomu došlo při výstavbě sídlišť, to je patrné i z názvů sídlišť, které přejala většina jméno původní vesnice.

příklad: Stodůlky

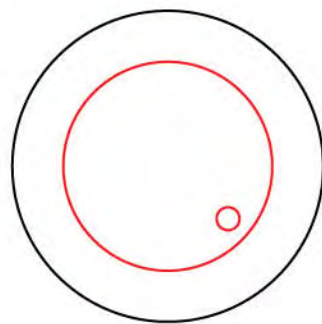
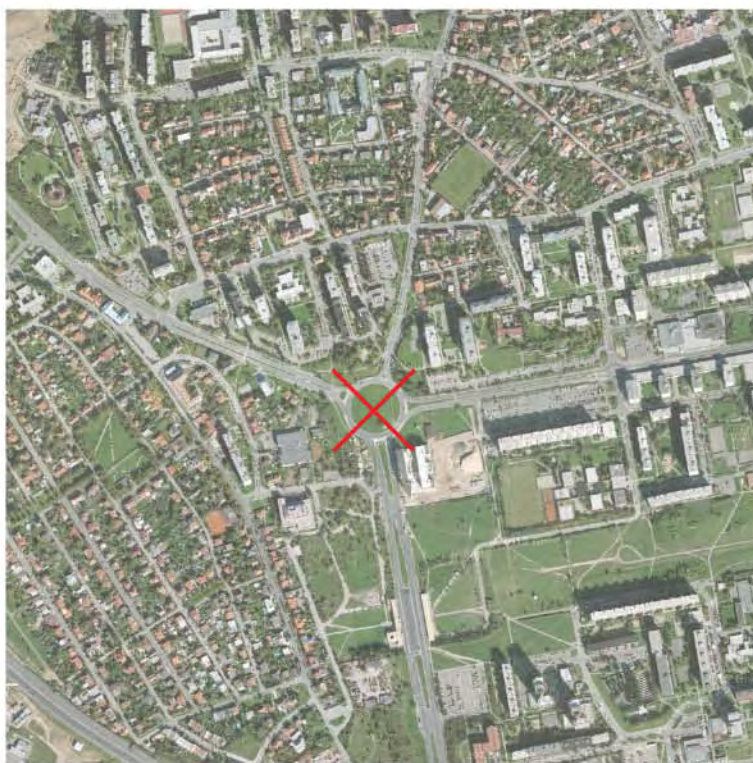

uvnitř hranice kompaktního města

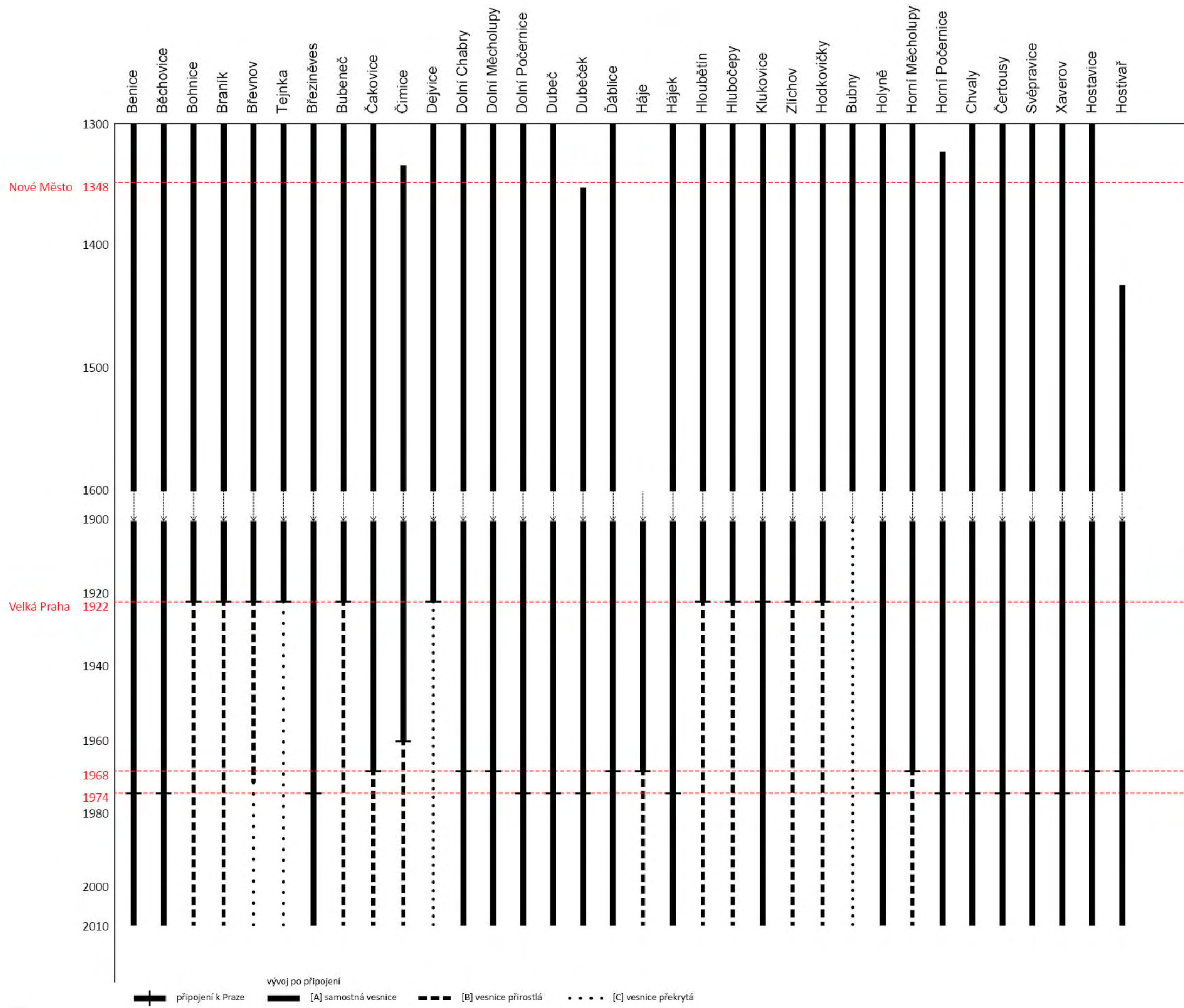
[C] PŘEKRYTÉ MĚSTEM

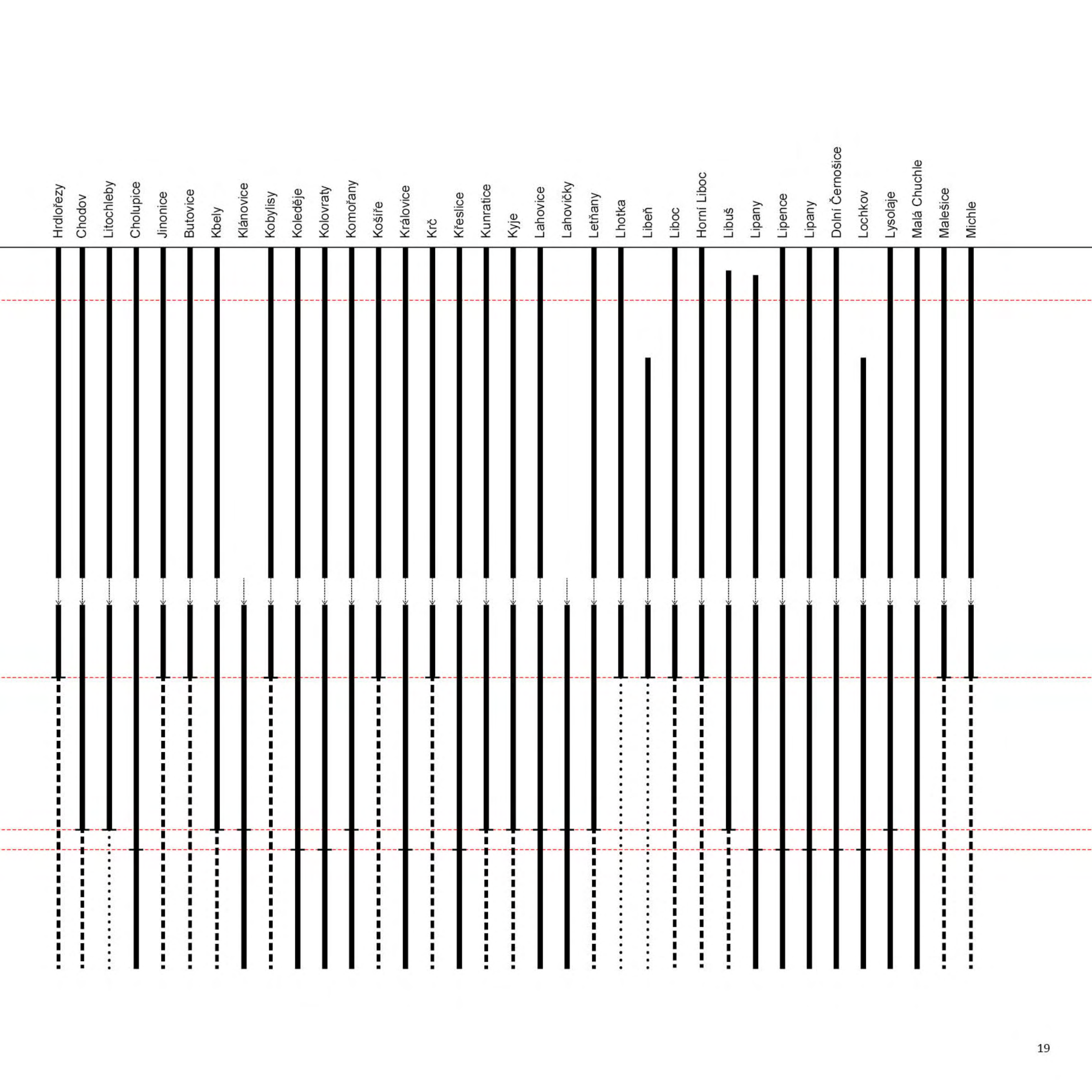
Mezi “překryté” vesnice patří jednak vesnice, které se v 19. století staly předměstím a byly přičleněny k Velké Praze v roce 1922 (např. Smíchov, Libeň) a dnes již nedokážeme nijak identifikovat původní jádro. Dalším důvodem zániku byla výstavba sídlišť, nebo městského okruhu, kdy z původní vesnice nezbylo téměř nic.

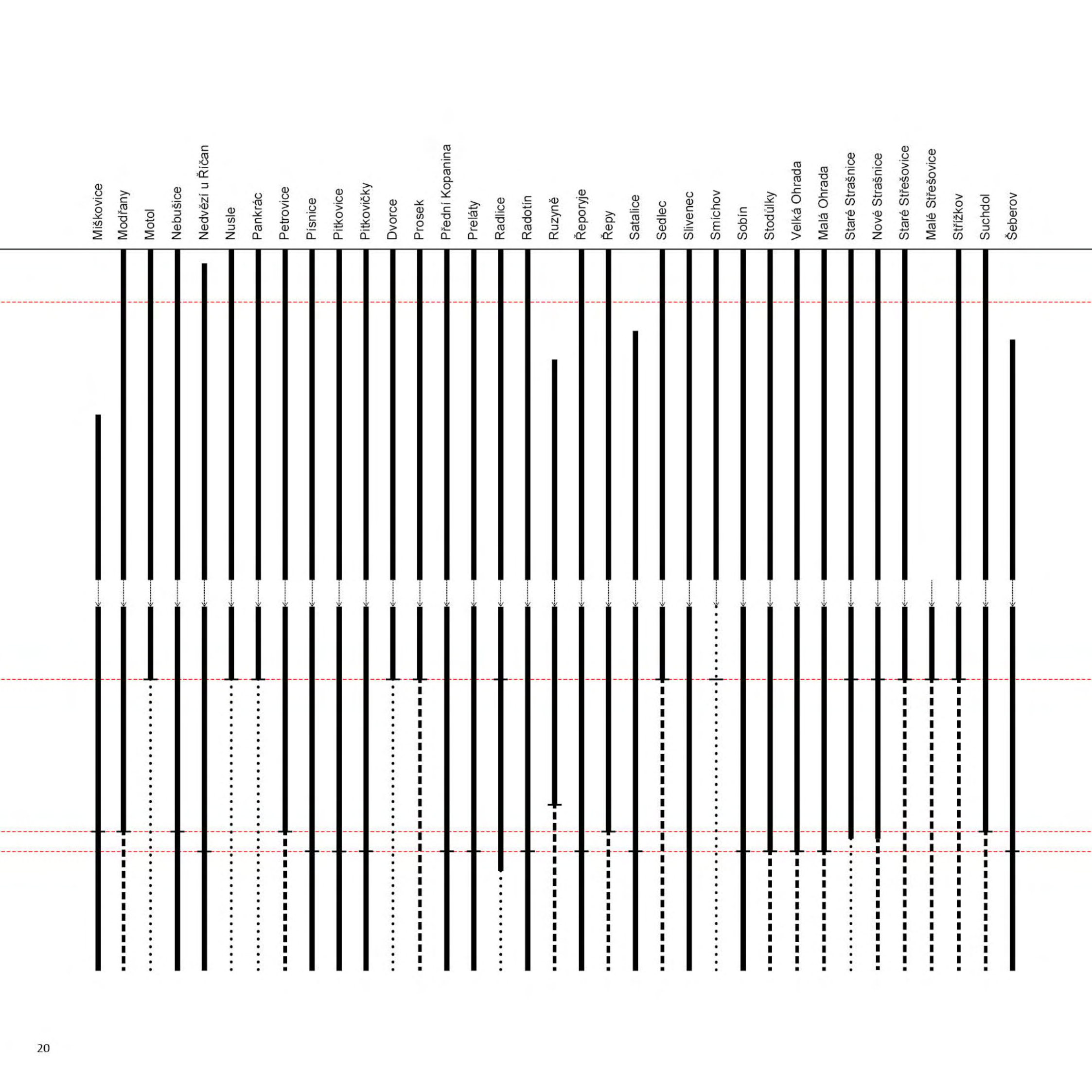
příklad: Litochleby

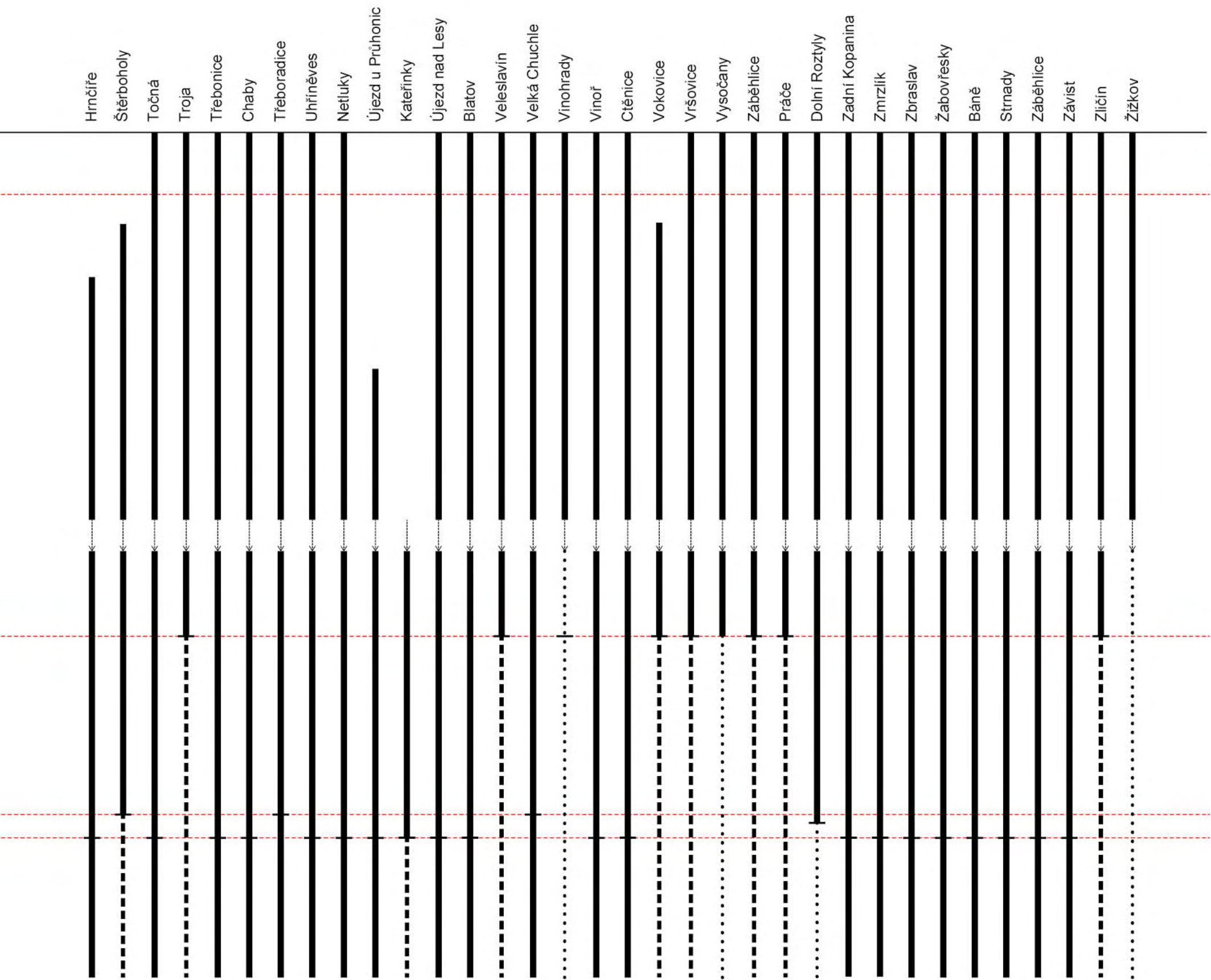

VÝVOJ STRUKTURY VESNIC PO PŘIPOJENÍ K PRAZE

Prokopské údolí u Hlubočep (Daněk Sedláček František)

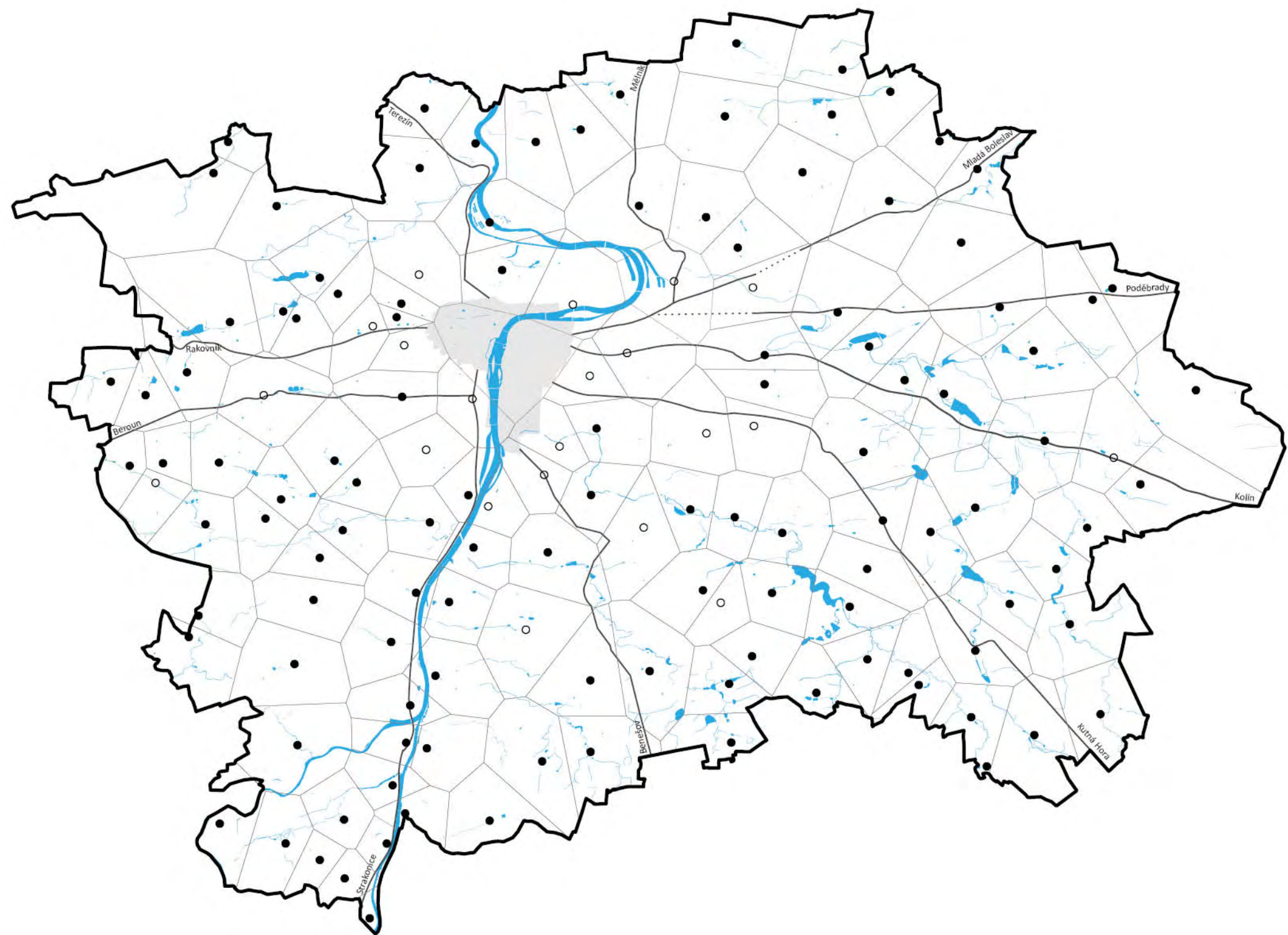
VESNICE V KRAJINĚ

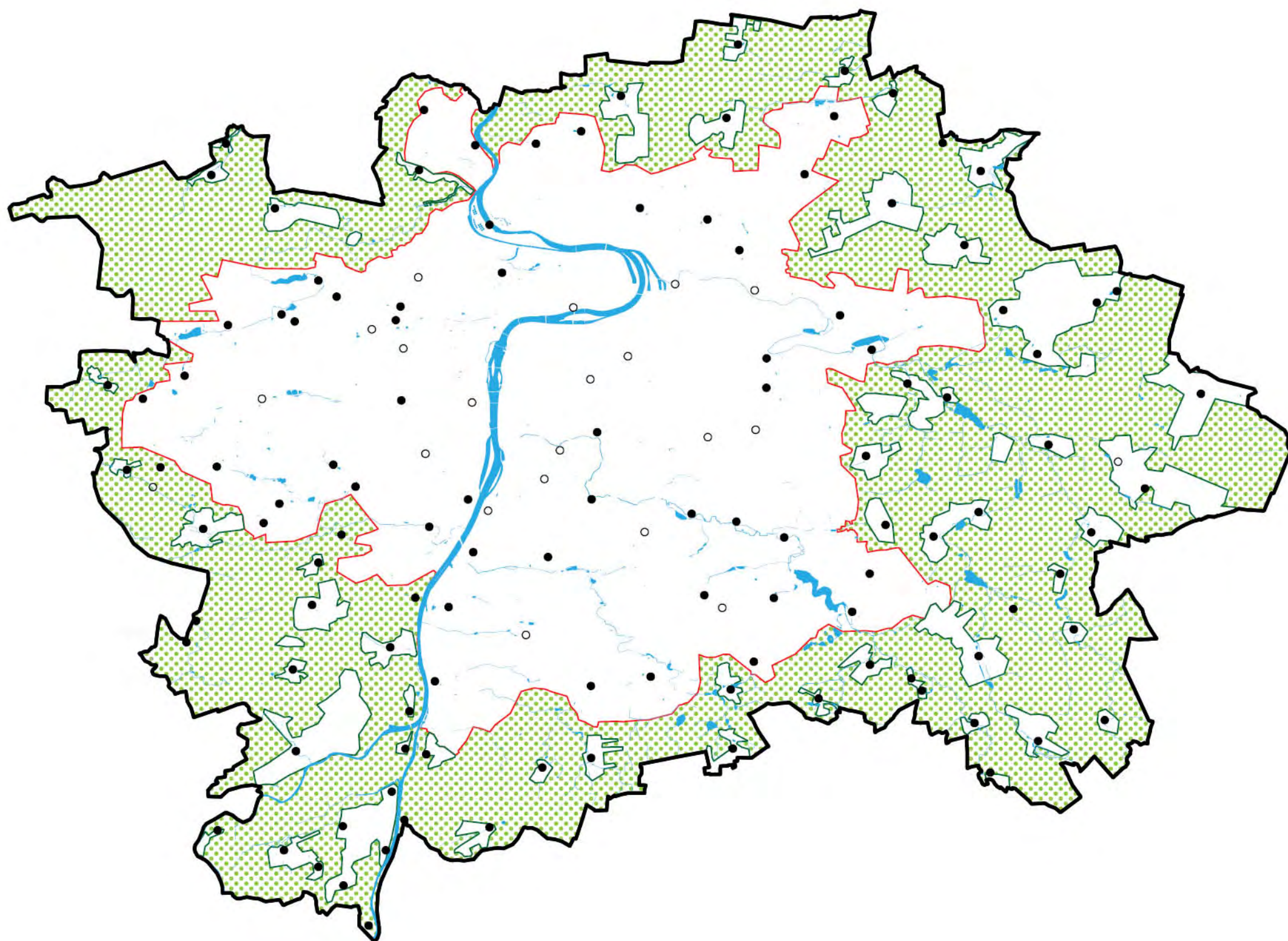
“Hranice nejsou to, kde něco končí, ale jsou tím, odkud zjevující se věci získávají svůj počátek.”

Martin Heidegger

Pro pochopení umístění sídla v krajině je důležité si uvědomit jejich vztah. Christian Norberg-Schulz v knize *Genius Loci* píše o tomto vztahu jako o vztahu figury a pozadí. Každá uzavřenost se projevuje jako “figura” ve vztahu k rozlehlému pozadí krajiny.

Pokud tento vztah přenesu na Prahu, pak struktura, kterou vnímáme jako kompaktní město (uvnitř červené hranice) má svou krajinu, která ji obklopuje. Díky ní jsme schopni rozeznat, kde začíná město. Stejně tak vesnice, kterou označuji jako samostatnou, leží v této krajině, ale sama o sobě je obklopena vlastní krajinou, díky které rozeznáme strukturu vesnice. Na principu soběpodobnosti, jsou oba vztahy stejné, jen je každý v jiném měřítku.

STATISTIKY

Jaký vliv má správní hranice na vývoj Prahy? Co ovlivňuje dnešní vývoj?

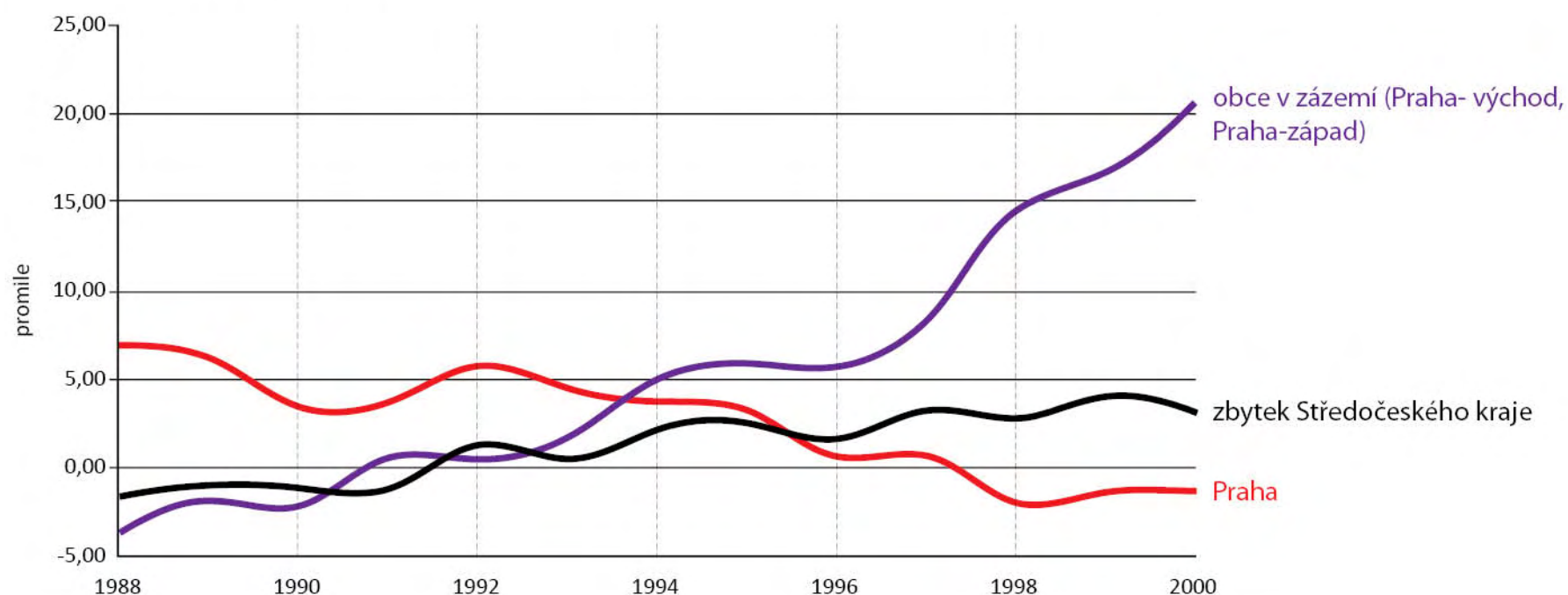
V roce 1967 a 1974 došlo k velkému připojování malých obcí k Praze. Díky změně zákona o hlavním městě Praze bylo připojování malých obcí jednodušší, ale obce si mohly ponechat své místní národní výbory. V roce 1990 došlo k zavedení městských částí a národní výbory byly přejmenovány na úřady městských částí.

K těmto obcím kompaktní město nikdy nepřiřostlo. Zelený pás krajiny s vesnicemi okolo města je rozdělen správní hranicí na dvě části - část náležející Praze a část náležející Středočeskému kraji. To co by mohlo být nazýváno metropolitním regionem (podobně jak je tomu např. v Londýně nebo Göteborgu) má zde nevyjasněnou pozici.

S tím souvisí i rozbor migrace a hustoty v Praze a Středočeském kraji. V mnohých případech mají obce dále od kompaktního města (ve Středočeském kraji) větší hustotu a větší přírůstky obyvatel než ty uvnitř Prahy. Příčinou může být snazší dostupnost pozemků ke koupi i připravenost územních plánů pro novou výstavbu.

PRAHA versus STŘEDOČESKÝ KRAJ

SALDO MIGRACE (zdroj: pohyb obyvatelstva, ČSÚ 1988 - 2000)

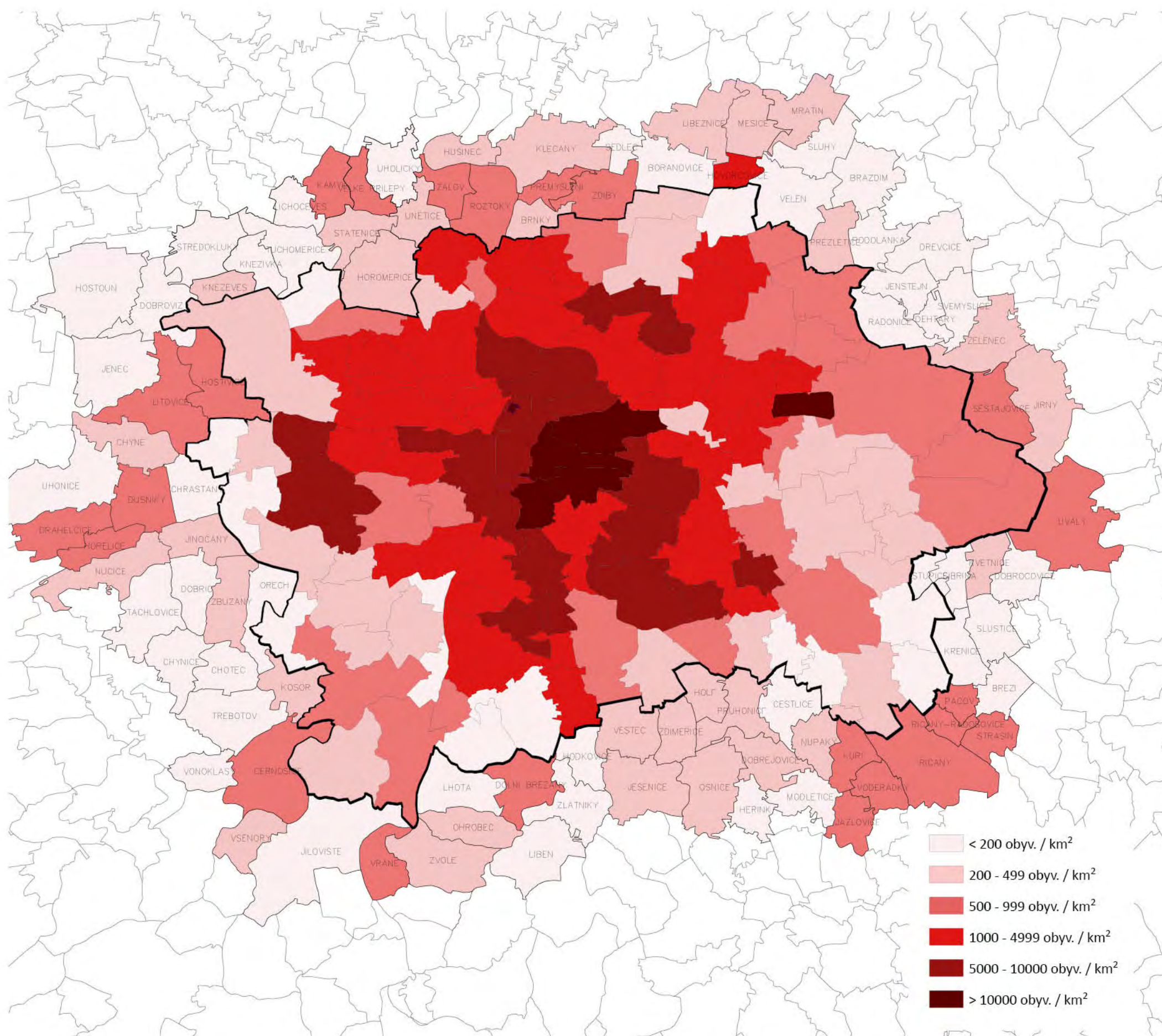
Proč se lidé stěhují do obcí v zázemí?

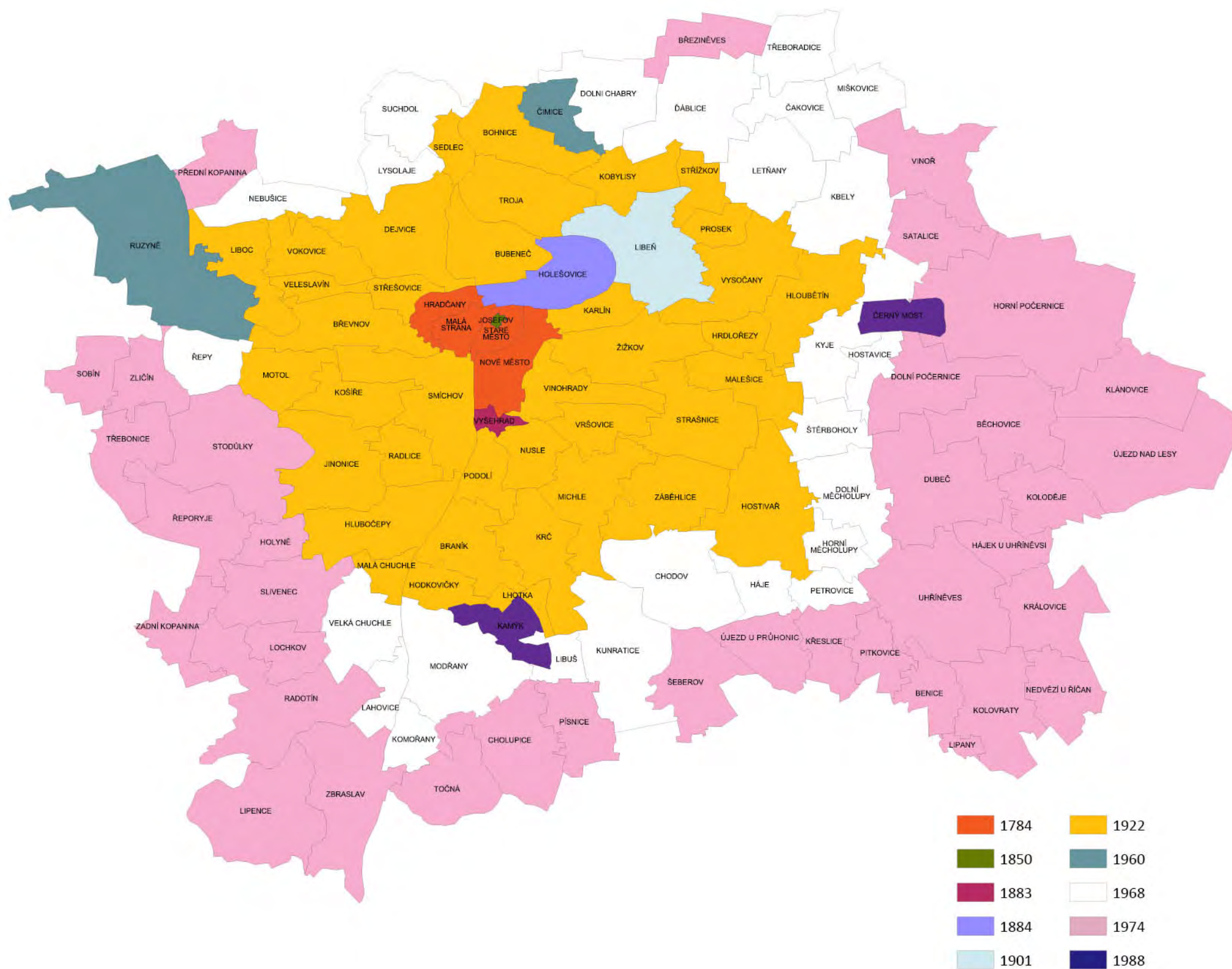
Jaký vliv má správní hranice Prahy na stěhování obyvatelstva?

strana “nabídky”: větší aktivita vlastníků pozemků a zastupitelů obcí
snažší prosazení nových ploch pro zástavbu

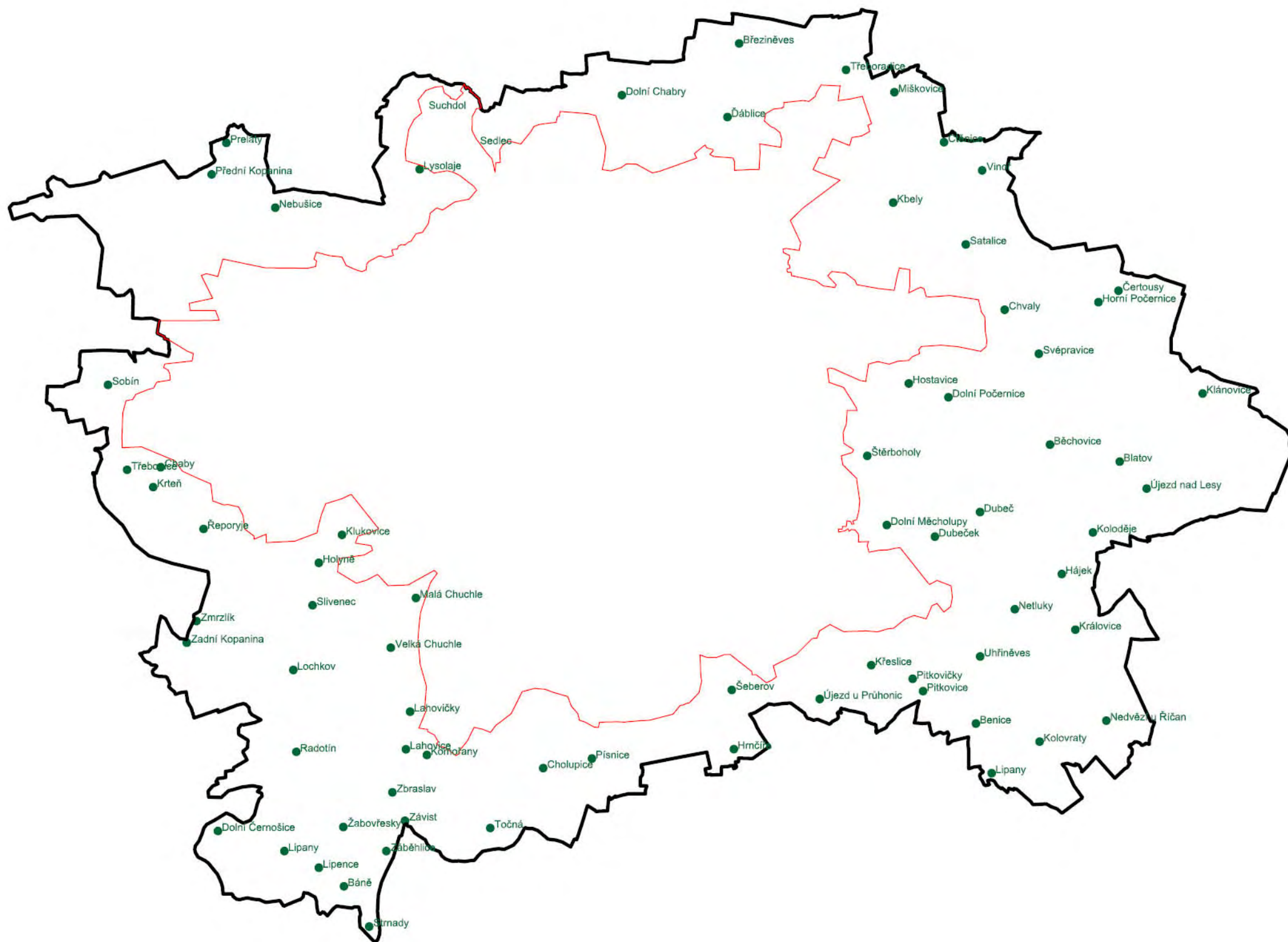
strana “poptávky” vzrůstající podíl lidí, kteří jsou schopni financovat stavbu rodinného domu
dostupnější a levnější pozemky než v Praze

(zdroj: Nová sociálně prostorová struktura v zázemí Prahy, Martin Ouředníček)

zdroj: URM

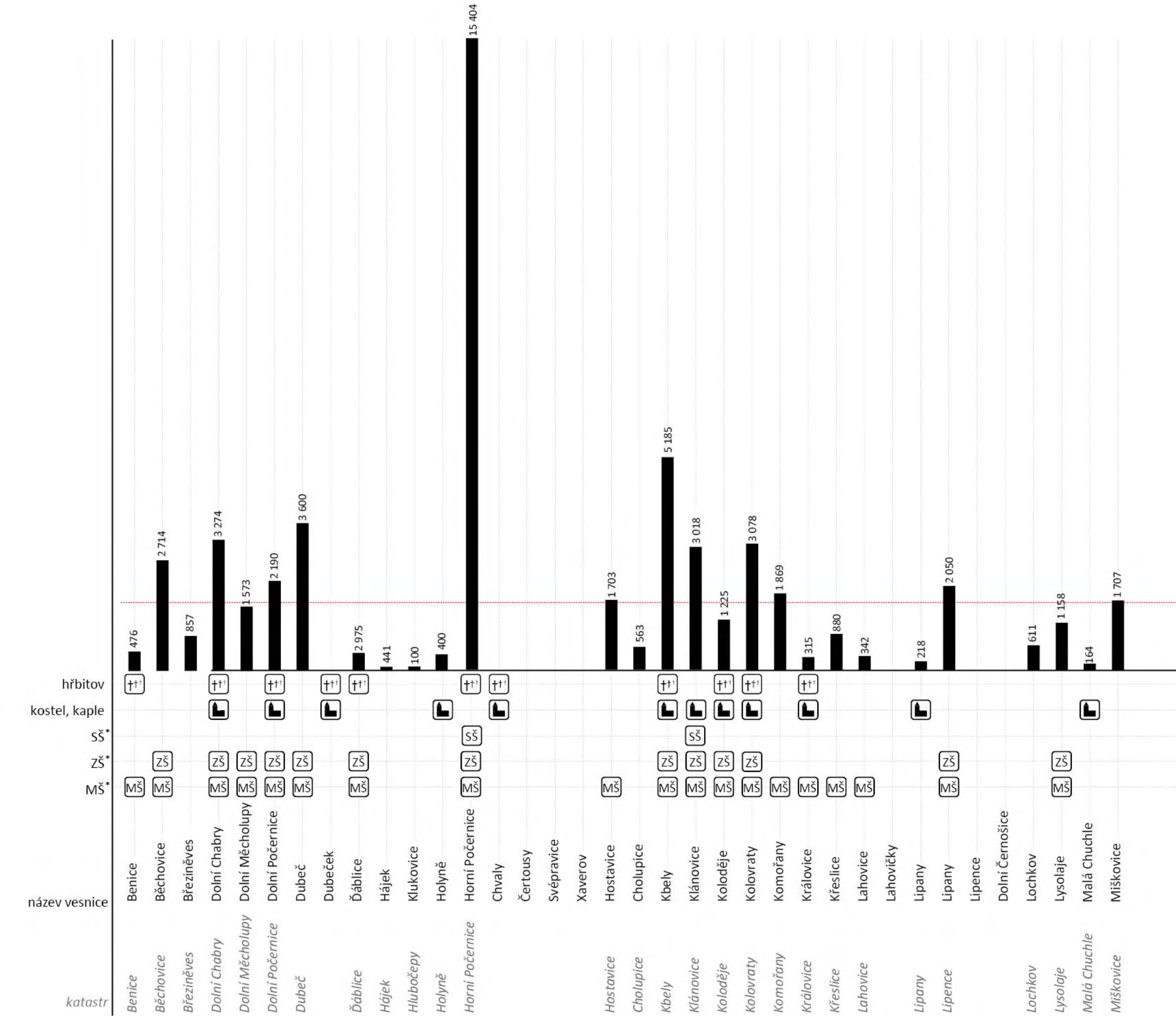
SAMOSTATNÉ VESNICE

Liší se pražská vesnice od vesnice mimo Prahu?

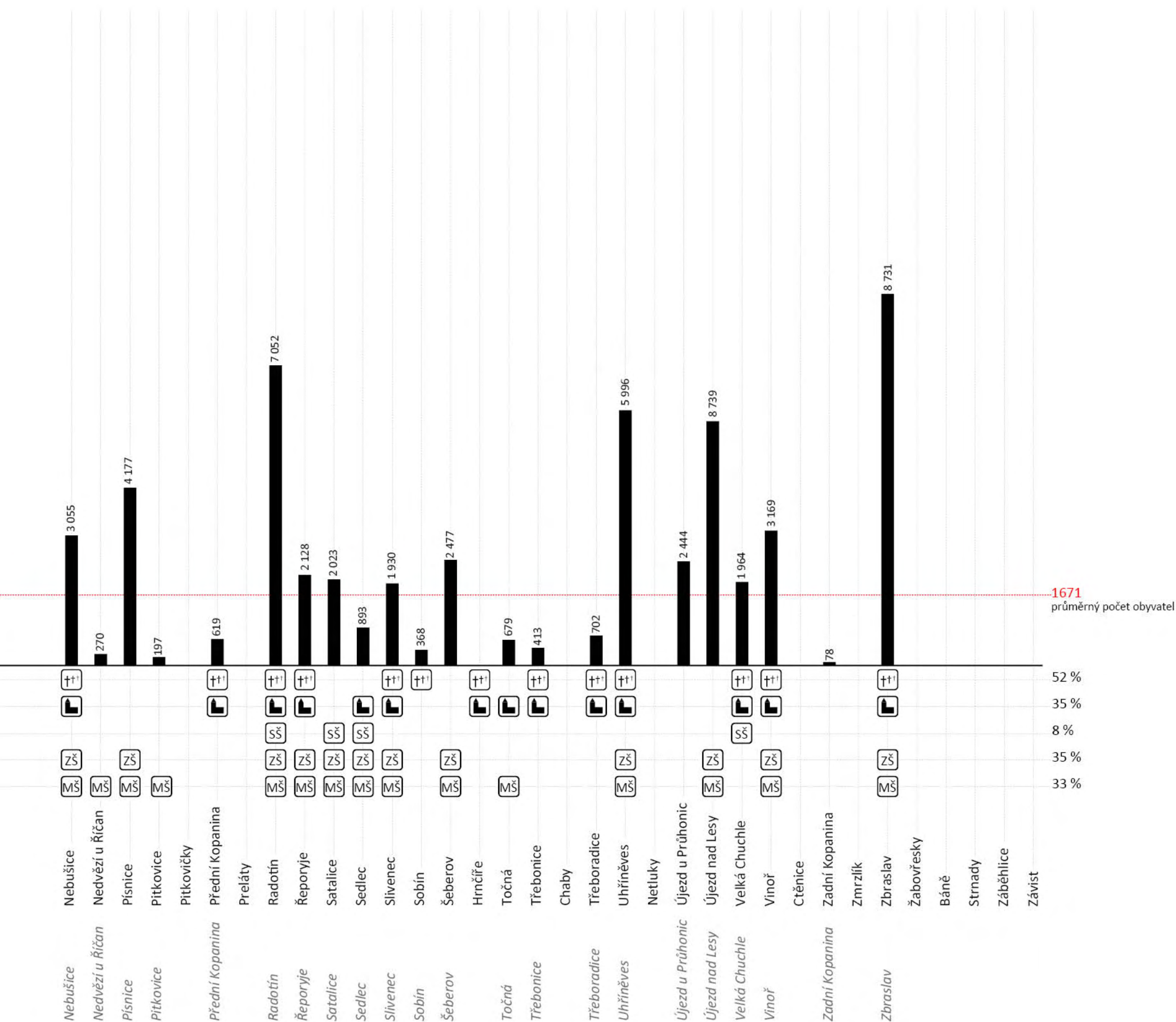
Podrobněji jsem se zabývala zkoumáním samostatných pražských vesnic (vně kompaktního města).

Jedním z hledisek byla základní vybavenost v porovnání s počtem obyvatel. Vzhledem k jejich velikosti zde není téměř žádné překvapení, dá se říci, že kategorie, které jsem zkoumala, odpovídají velikosti tak jako v každé jiné vesnici.

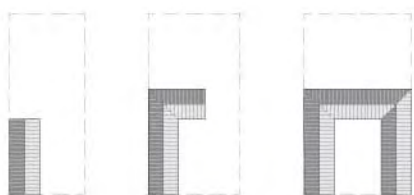
Z hlediska typologie zástavby lze říct, že některé z “vesnic” mají spíše charakter “městysu” nebo “městečka”. Například zástavba řadových domů, bytových domů nebo skladovacích areálů pravděpodobně souvisí právě s polohou v Praze a počtem obyvatel.

* nelze rozlišit pro jednotlivé vesnice, určeno pro celé katastrální území

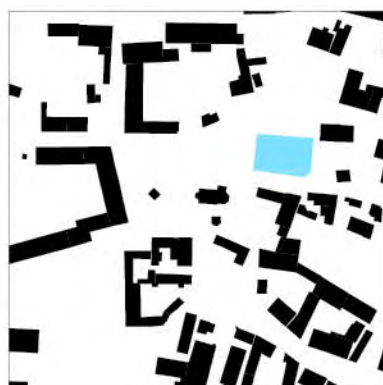
[1] VESNICKÁ ZÁSTAVBA

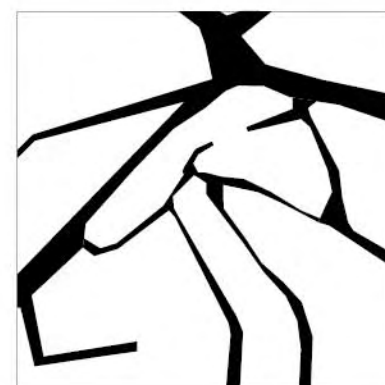
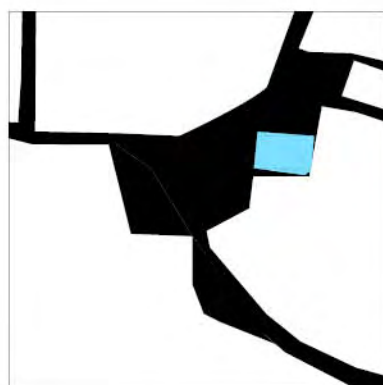
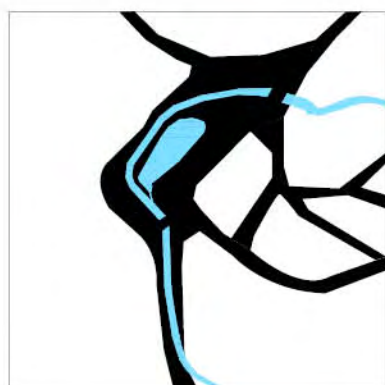
Nedvězí u Říčan

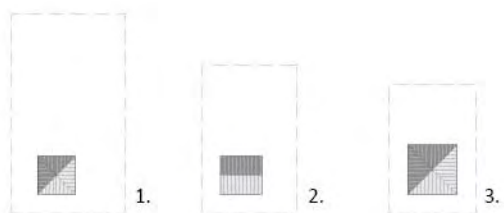
Slivenec

Nebušice

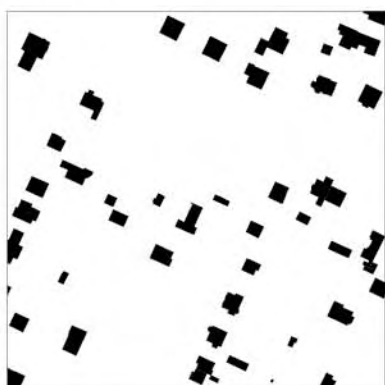

[2] RODINNÉ DOMY - SAMOSTATNÉ

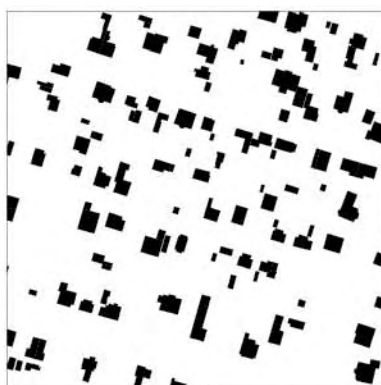

1. zástavba 1. pol. 20. stol.
2. zástavba poválečná
3. 90. léta

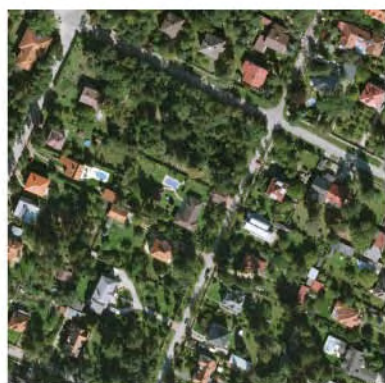
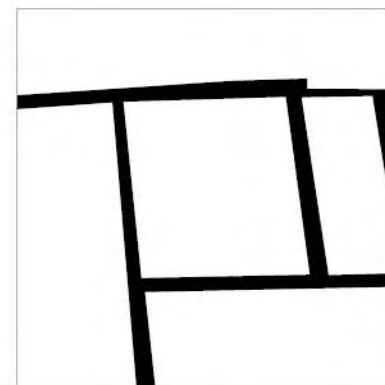
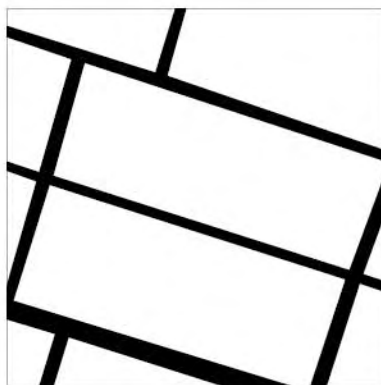
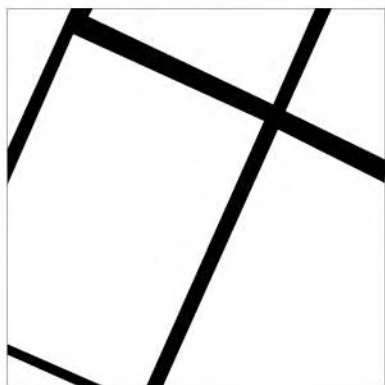
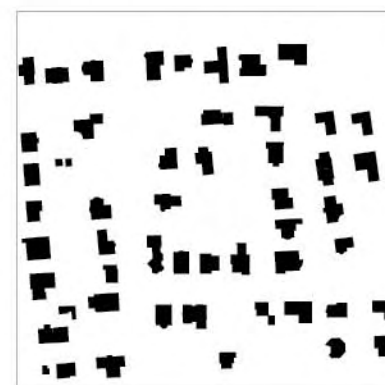
Klánovice (1)

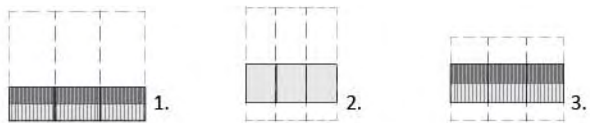
Újezd nad Lesy (2)

Hrnčíře (3)

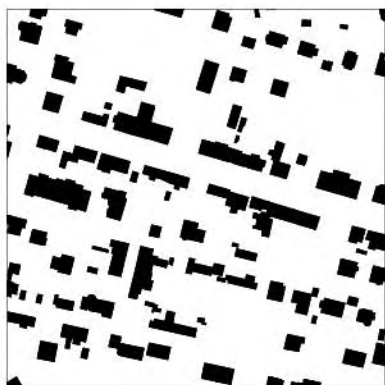

[3] RODINNÉ DOMY - ŘADOVÉ

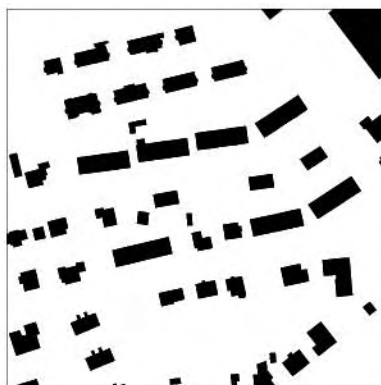

- 1. zástavba 1. pol. 20. stol.
- 2. 80. léta
- 3. 90. léta

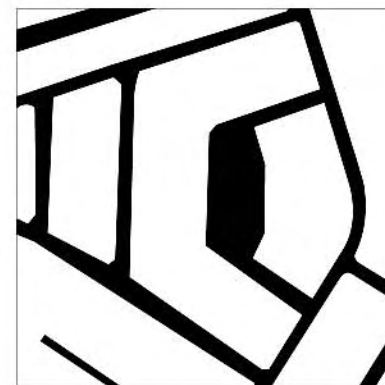
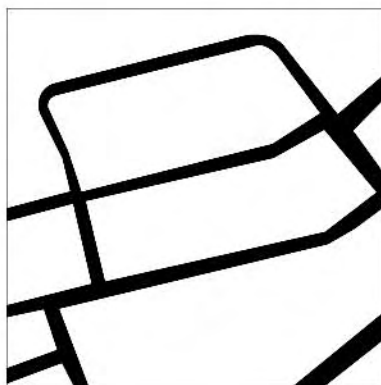
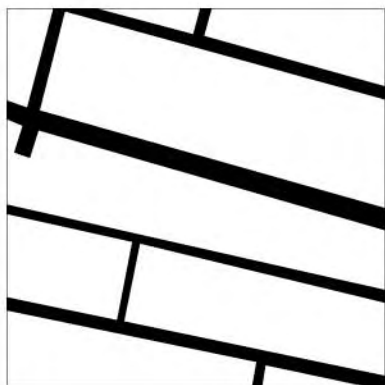
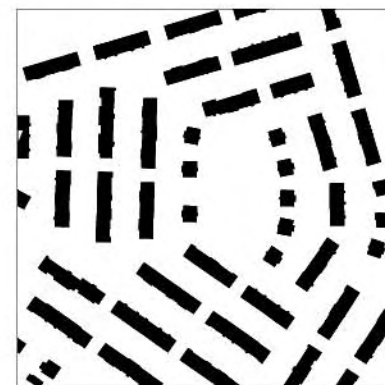
Nebušice (1)

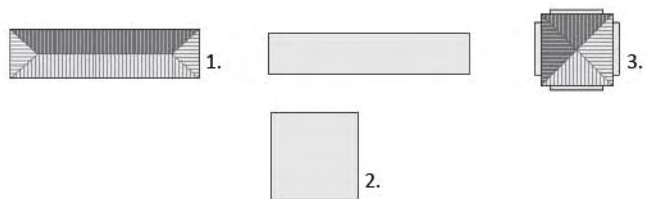
Vinoř (2)

Satalice (3)

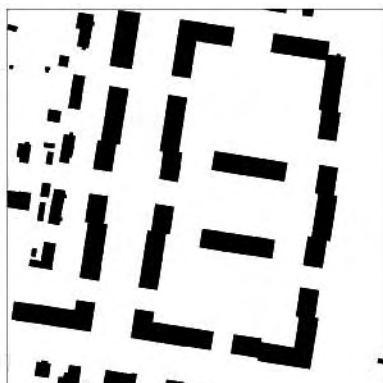

[4] BYTOVÉ DOMY

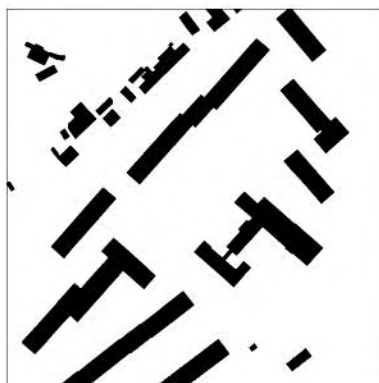

- 1. 50. léta
- 2. 60 - 70. léta
- 3. po roce 2000

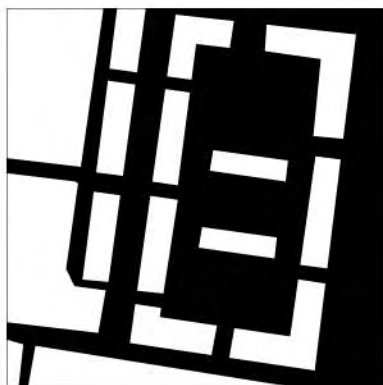
Kbely

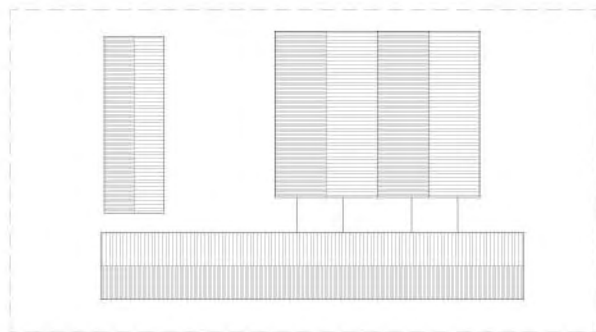
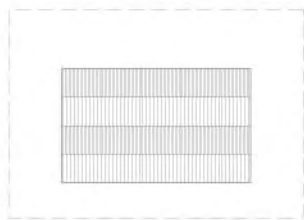
Radotín

Kbely

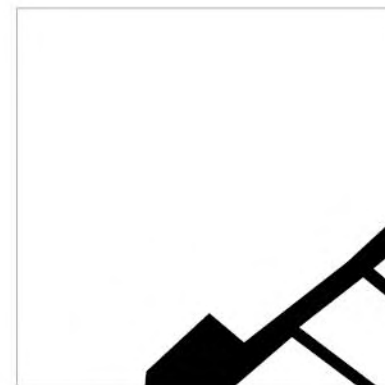
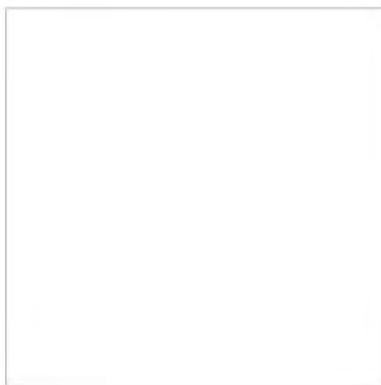
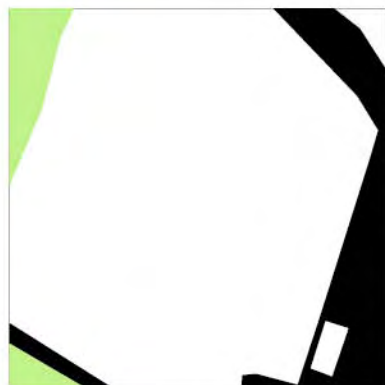
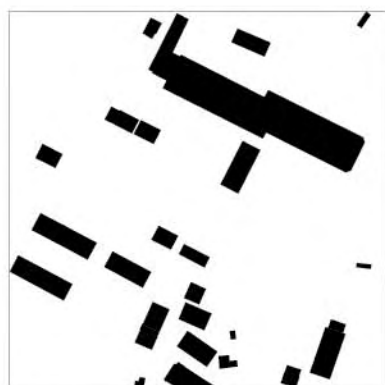
[5] VÝROBNÍ AREÁLY

Řeporyje

Kbely

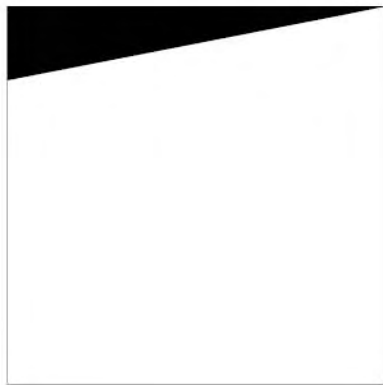
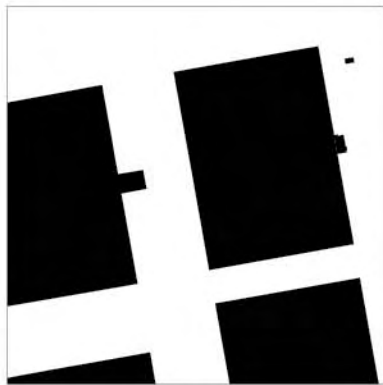
Vinoř

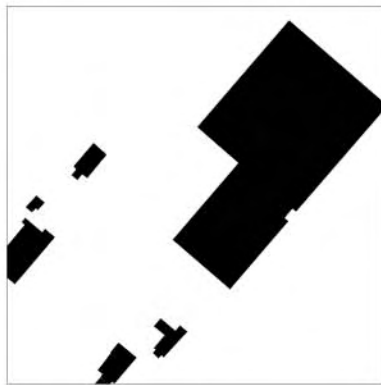
[6] SKLADOVACÍ AREÁLY

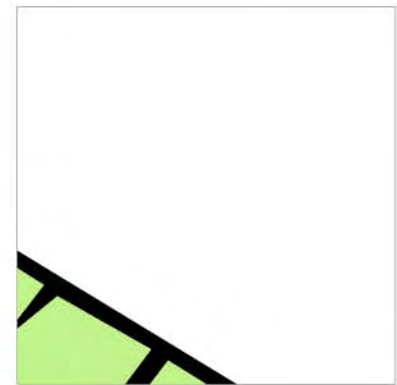
Horní Počernice

Radotín

Písnice

PRAŽSKÁ VS. MIMOPRAŽSKÁ VESNICE

1 / k r a j i n a - krajina v Praze je urbanizovaná, je v ní cítit blízkost města (dálnice, silnice, skladovací areály) protkaná silnicemi, v okolí pražských vesnic téměř nenajdeme volnou krajinu

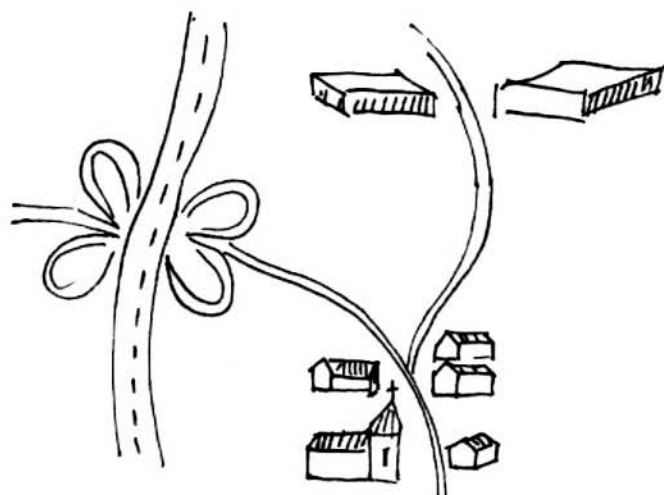
2 / c e s t y - jelikož se jedná o jednotlivé lokality ve městě, cesty, které je spojují jsou v podstatě ulicemi, mnohé z těchto cest si zachovávají i název ulice (Pod Jankovem, K Netlukám apod.)

3 / s a m o s p r á v a - mimopražská vesnice má svůj vlastní obecní úřad a kompetence rozhodovat o svém vývoji, narozdíl od pražské vesnice, která je součástí hlavního města a rozhodování probíhá na úrovni městských částí a celé metropole

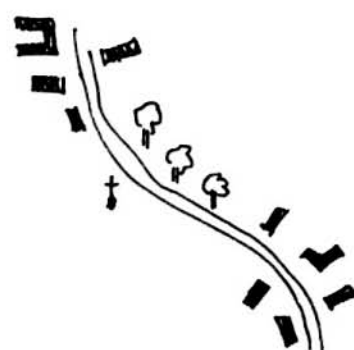
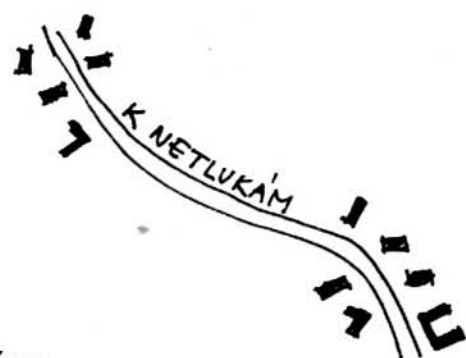
4 / e k o n o m i c k á a k t i v i t a - obyvatelé většinou vyznávají městský způsob života, do zaměstnání i za dalšími aktivitami dojíždějí do “města” (centra)

5 / p o j m e n o v á n í p r o s t r a n s t v í - pro pojmenování prostranství platí pravidla dána zákonem, původní náves v pražské vesnici může klidně získat název “náměstí”; o pojmenování rozhoduje hlavní město Praha na základě návrhů podaných městskými částmi

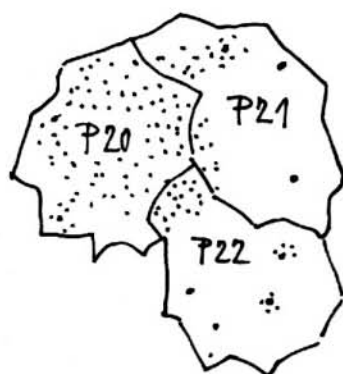
1/ krajina

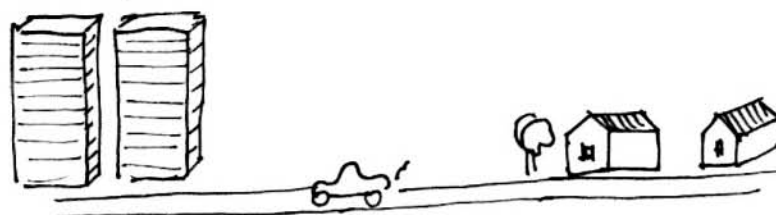
2/ cesty

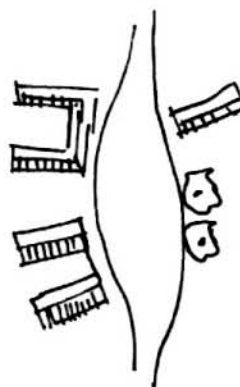
3/ samospráva

4/ ekonomická aktivita

5/ pojmenování prostranství

2/ HÁJEK

VESNICE NA ROKYTCE

“Třebaže je voda protikladem místa, je důvěrně spjata s živou skutečností. Jako zúrodňující element se dokonce stává symbolem života...”

Christian Norberg-Schulz, Genius Loci

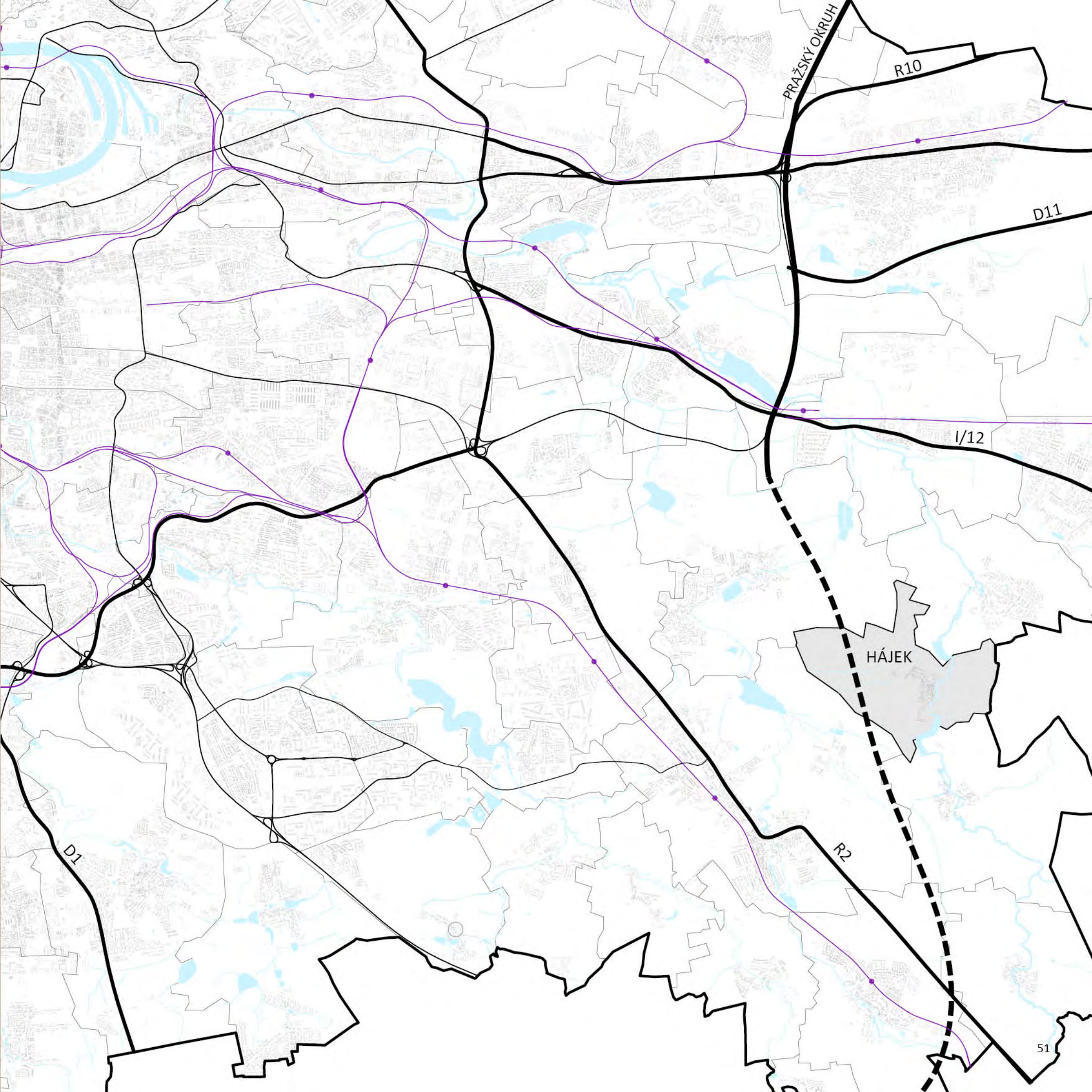
Rokytky je třetí největší vodní tok na území Prahy, nachází se na ní několik rybníků a nádrží. Podél jejího toku od pramene až k soutoku s Vltavou najdeme mnoho původních vesnic. Na horním toku se jedná o vesnice obklopené volnou krajinou, směrem ke kompaktnímu městu najdeme původní jádra vesnic, které se staly součástí hmoty města až po soutok s Vltavou, kde původní jádra vesnic (Libeň, Vysočany) již nedokážeme odhalit.

Údolí Rokytky na okraji Prahy nabízí krásnou krajinu se strmými svahy a nivními loukami (úsek od Nedvězí až po Hájek je vyhlášen přírodním parkem).

POLOHA V PRAZE

Hájek se nachází ve východní části Prahy, jeho katastrální území sousedí se Středočeským krajem. Je součástí městské části Praha 22 Uhřetěves. Jeho pozice je izolována od hlavních dopravních toků. Plánovaná stavba Pražského okruhu jeho izolovanost podporuje a potvrzuje Hájek jako samostatnou Pražskou vesnici. Jeho polohu vůči centru můžeme chápat právě pomocí vody, jako jednu z vesnic na Rokytce.

HISTORIE

Hájecká historie se začala psát již ve 14. století. Víska je doložena v roce 1313. Střídali se zde majitelé, ale od roku 1604 měl stejné vlastníky jako Uhříněves.

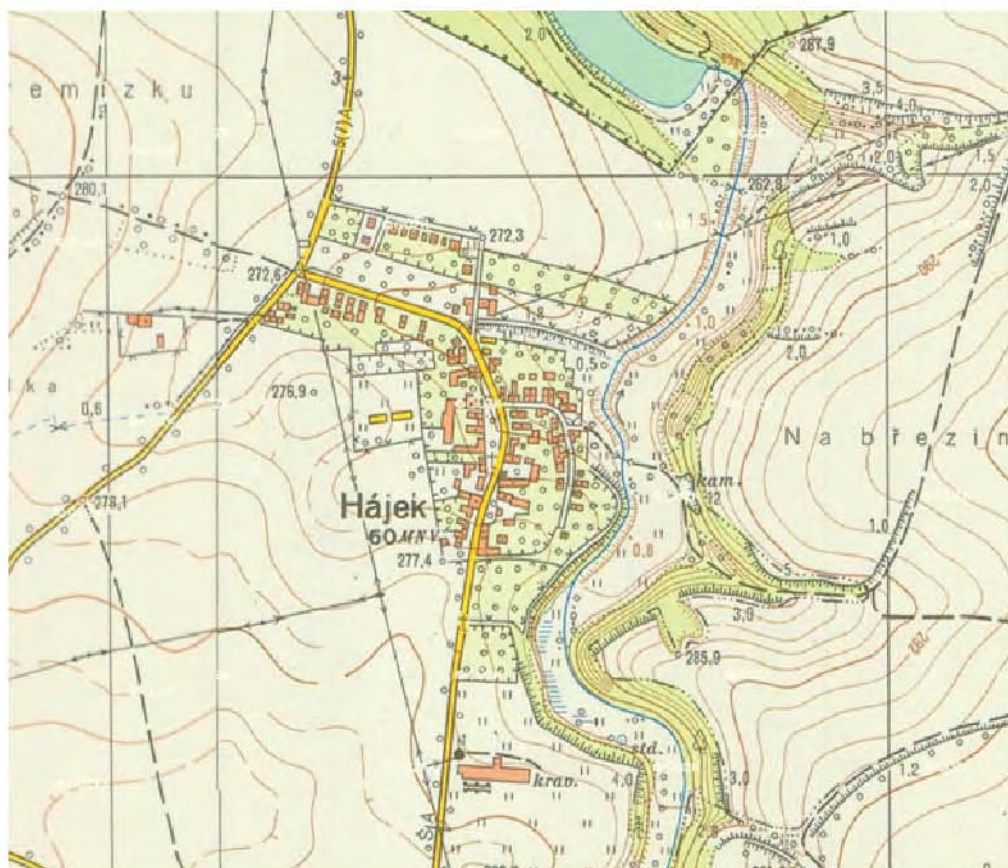
Po roce 1849 nebyl Hájek samostatnou politickou obcí, ale pouhou osadou Královic a teprve v roce 1923 získal samostatnost. V roce 1974 byl připojen k Uhříněvsi a spolu s ní a Pitkovicemi se stal součástí Prahy 10.

stabilní katastr, 1841

3. vojenské mapování, 1927

topografická mapa, 1952

letecké snímkování, 1999

VÝVOJ HÁJKU

První domy tvořily náves a od ní se začal rozvíjet Hájek dál, podél nynější ulice Pod Markétou. V 60. letech vznikla nová zástavba na severu, okolo níž vesnice dále rostla. K velkému nekoncepčnímu rozvoji došlo v posledních letech, kdy zde vzniklo několik developerských projektů a s tím souvisí i nárůst počtu obyvatel.

1841

1938

1954

1964

 ~ 10 obyvatel

1975

1999

2012

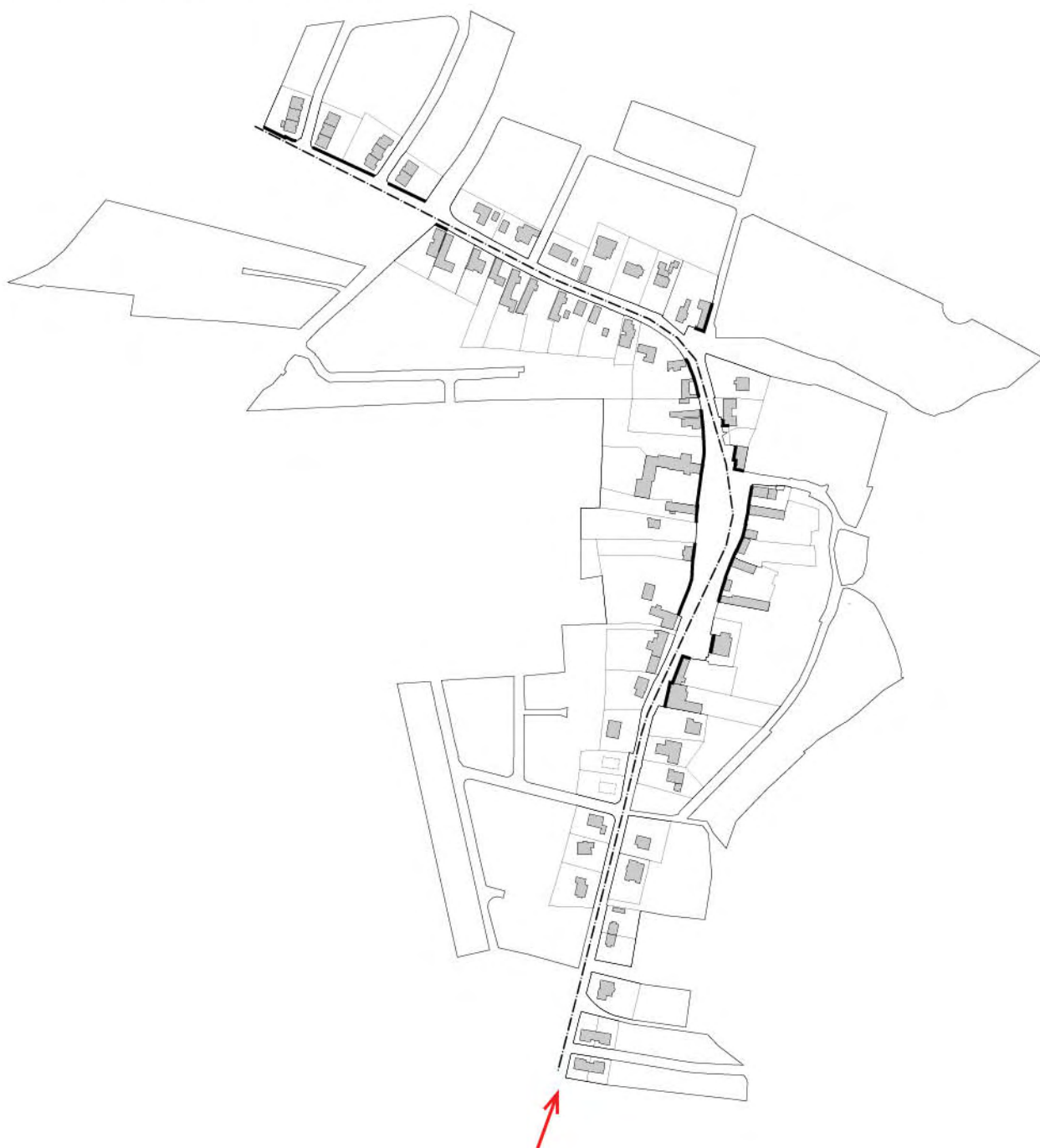
návrh

HLAVNÍ ULICE (POD MARKÉTOU)

Rozvinutý pohled na ulici Pod Markétou ukazuje proměny utváření veřejného prostoru od semknuté zástavby na návsi, kde jsou domy na uliční čáře až po okrajové části s novou zástavbou, kde domy ustupují od ulice a v některých nových částech na ni nejsou vůbec orientovány.

DOMY V ULICI POD MARKÉTOU

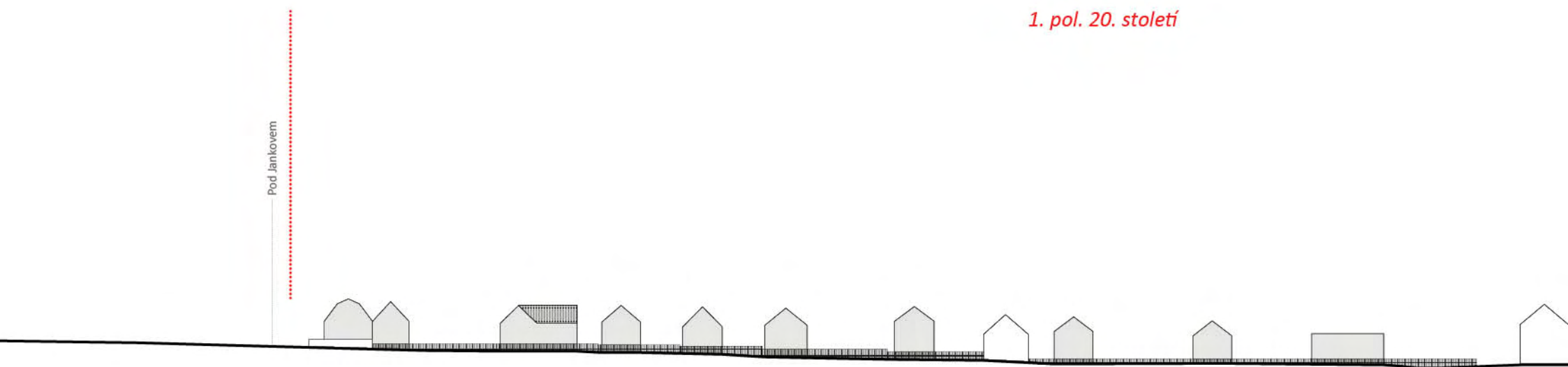

PRAVÁ STRANA

LEVÁ STRANA ("ZA ZÁDY")

NÁVES

19. stol.

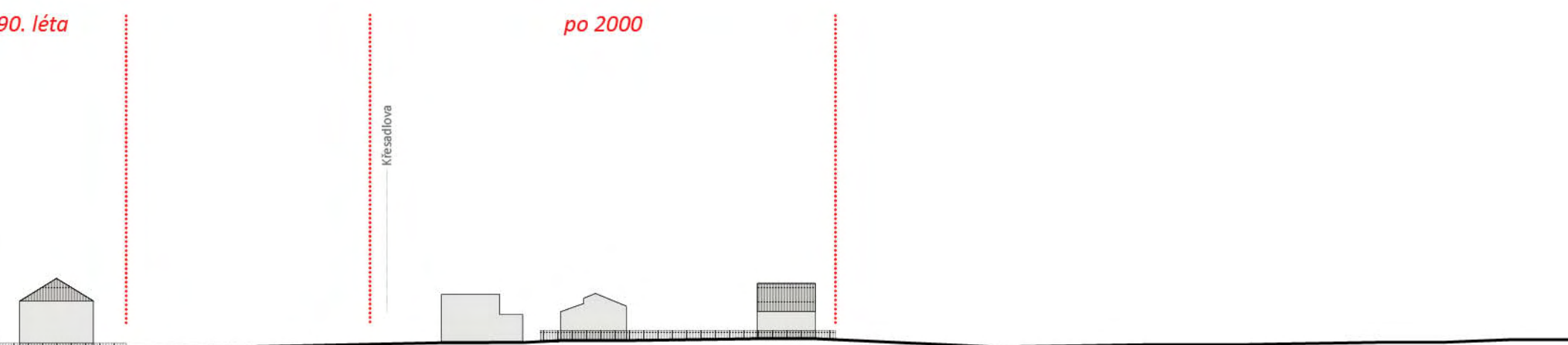
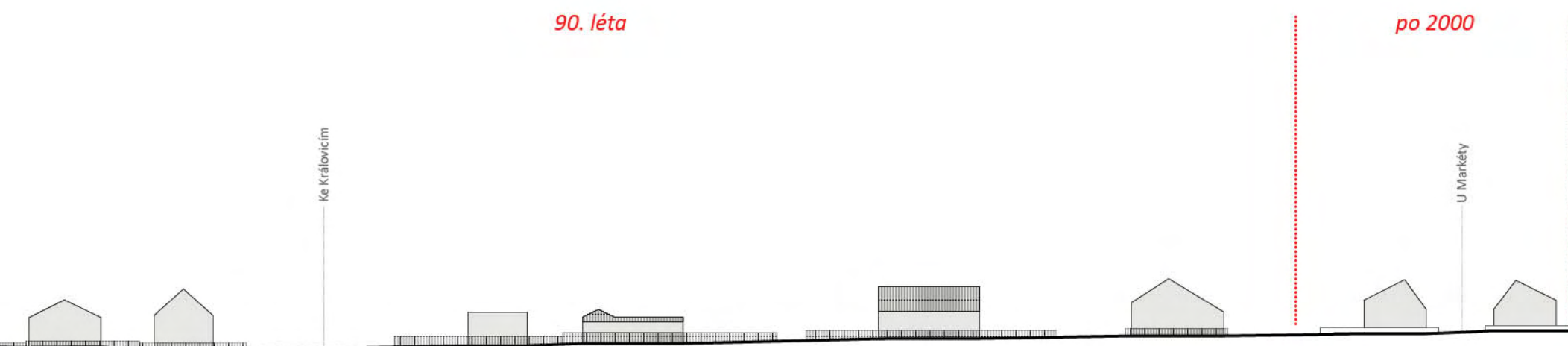
1. pol. 20. stol.

Pod Přehradou

NÁVES

19. stol.

50. léta

KRAJINA OKOLO HÁJKU

ROKYTKA A JEJÍ ÚDOLÍ

Potok Rokytka je po Vltavě a Berounce největší a nejdelší vodní tok na území Prahy. Její údolí se táhne po západní straně Hájků a je velmi protáhlé a úzké. Na východní straně se prudce zvedá a vytváří zalesněný val. V nejnižší části jsou louky a okolo potoka břehový porost. Je součástí přírodního parku Rokytka, který začíná u Nedvězí a táhne se až ke Kolodějské oboře.

RYBNÍK MARKÉTA

Rybník je přístupný ze západní strany, na východě je lemován strmým břehem. Je využíván k rybaření.

KOLODĚJSKÁ OBORA

Obora patří ke Kolodějskému zámku, který byl v minulosti využíván pro vládní účely. Po restituci nyní patří soukromému majiteli a je nepřístupná. Jedná se o velký krajinářský komplex, kterým protéká Rokytka.

OKOLNÍ POLE

Krajina na západě je jen mírně zvlněná, pomalu se zvedá k vrchu Jankov. Pole jsou obdělávaná, mnoho původních cest zaniklo.

OBORA

PP ROKYTKA

MARKETA

VIZE HÁJKU

Ke všem zásahům jsem přistoupila na základě metodiky, kterou definuji pro všechny samostatné pražské vesnice (viz strana 64).

V posledních letech došlo k velké výstavbě nových rodinných domů, která nemá jasnou koncepci. Na problematických místech doplňuji zástavbu, tak aby logicky navazovala na stávající síť ulic, ale přitom, aby nebyla odtržena od původní vesnice a krajiny. Možností řešení je např. alej mezi dvěma slepými konci ulice U Mezníku a Blažkova nebo protažení ulice Pod Markétou do krajiny.

Novou zástavbu jednak doplňuji, aby doplnila ulice, jednak navrhuji zcela novou část (severozápad), která je odpovědí na ulici V Podkově, ale ukazuje, jakou škálu veřejných prostor, lze vytvořit.

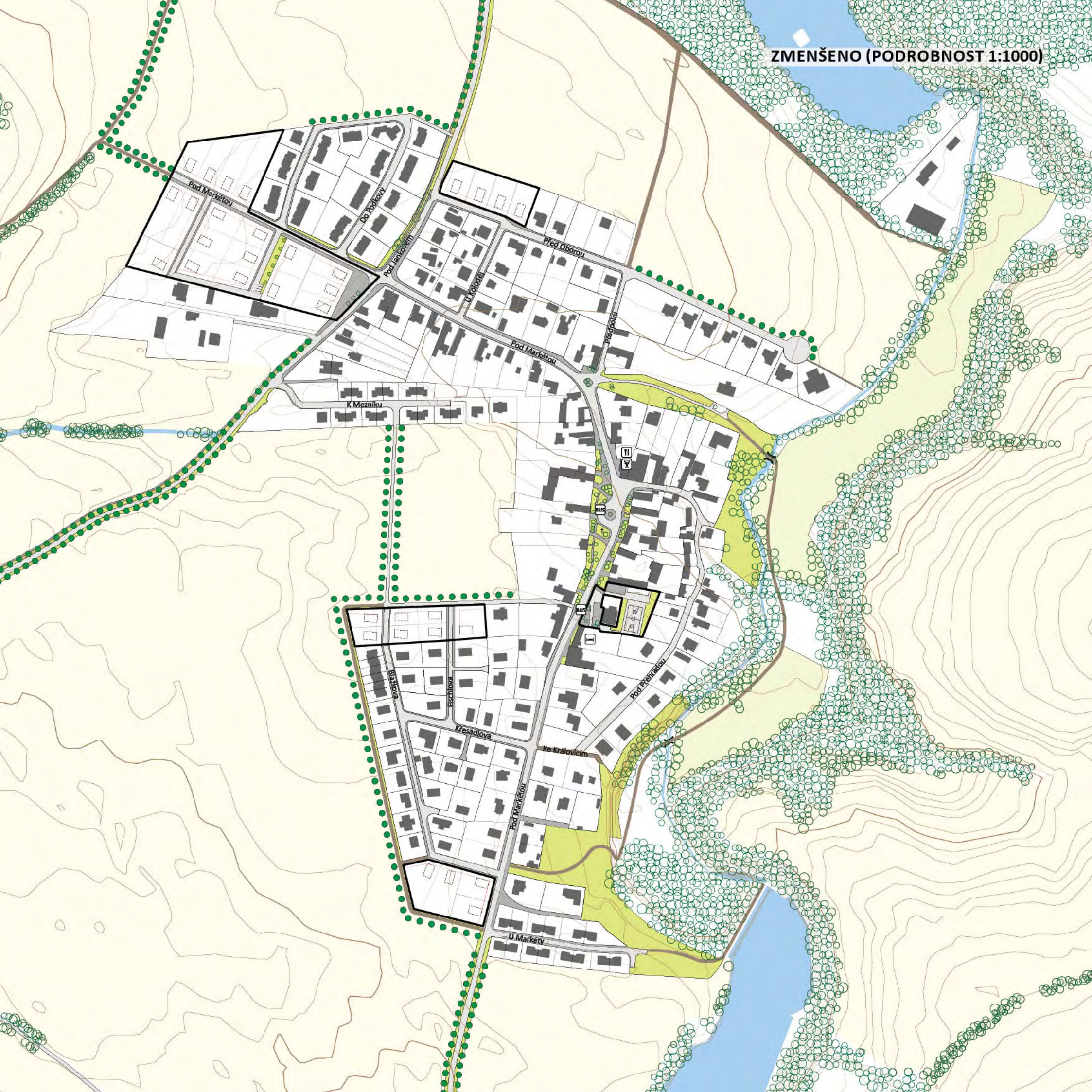
Okolní krajina nabízí mnohem více, než je v současnosti využíváno. Navrhuji novou cestu údolím okolo Rokytky, která bude navázána na síť turistických tras v okolí, obnovuji některé staré cesty v krajině (cesta k Oboře, k rybníku, pokračování ulice Pod Markétou).

Za bývalou samoobsluhou, jejíž budova je nyní v soukromém vlastnictví se nachází staré hřiště, které jsem využila pro vznik nového multifunkčního, spolu se stavbou zázemí pro sportovce (šatny, WC, bufet). Tento prostor se nachází v blízkosti návsi, tím podporuji význam původního centra obce.

Příjezdové cesty k Hájků jsou doplněny stromořadími a alejemi, směrem z Netluk do Koloděj i cyklostezkou.

ZMENŠENO (PODROBNOST 1:1000)

MAPA ZÁSAHŮ

stromořadí

01

str. 73 - 75

02

doplnění cest

03

str. 73 - 75

04

05

nové cesty

06

07

08

09

10

11

nová zástavba

12

str. 92 - 97

13

14

str. 78, 79

15

str. 72

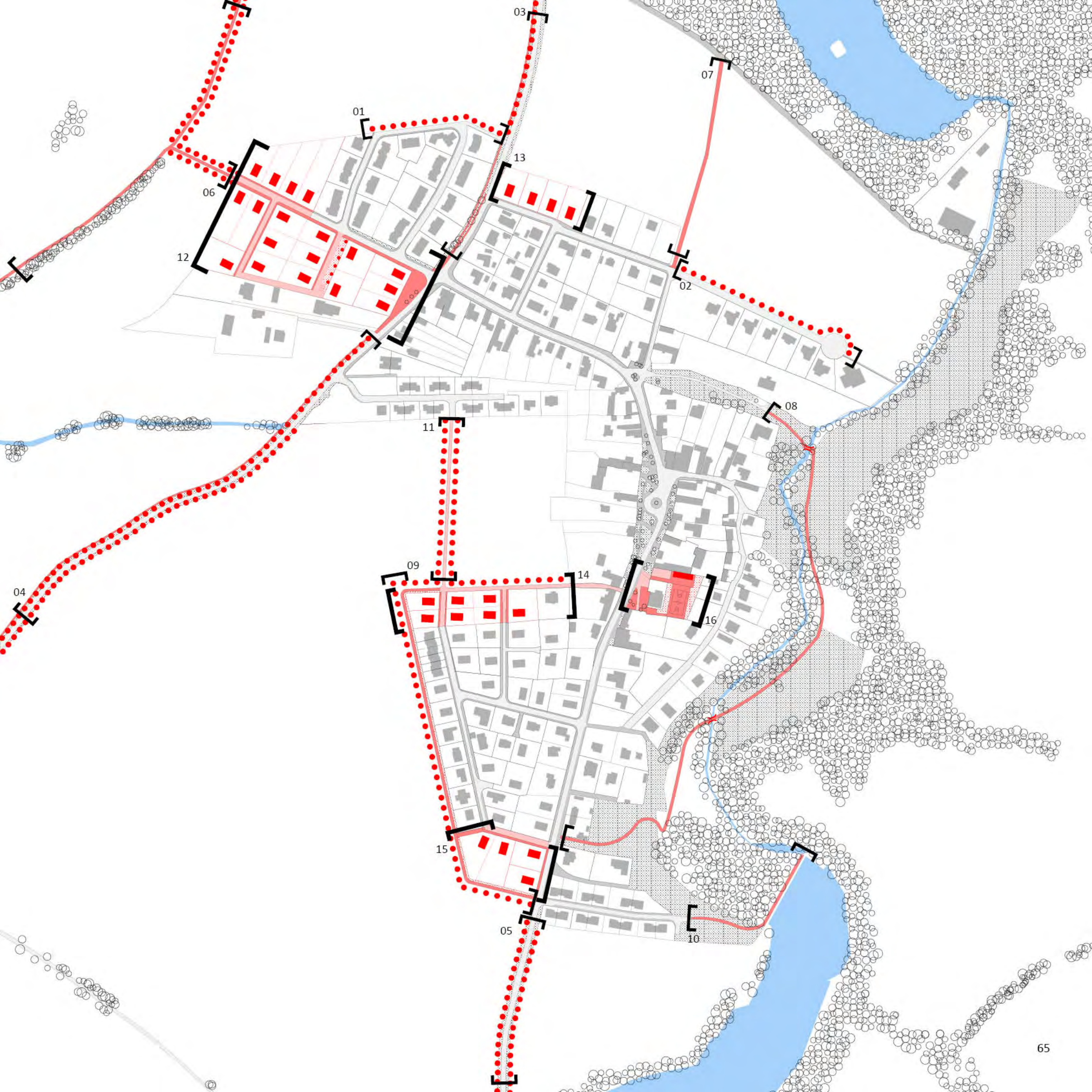
16

str. 82 - 85

str. 88

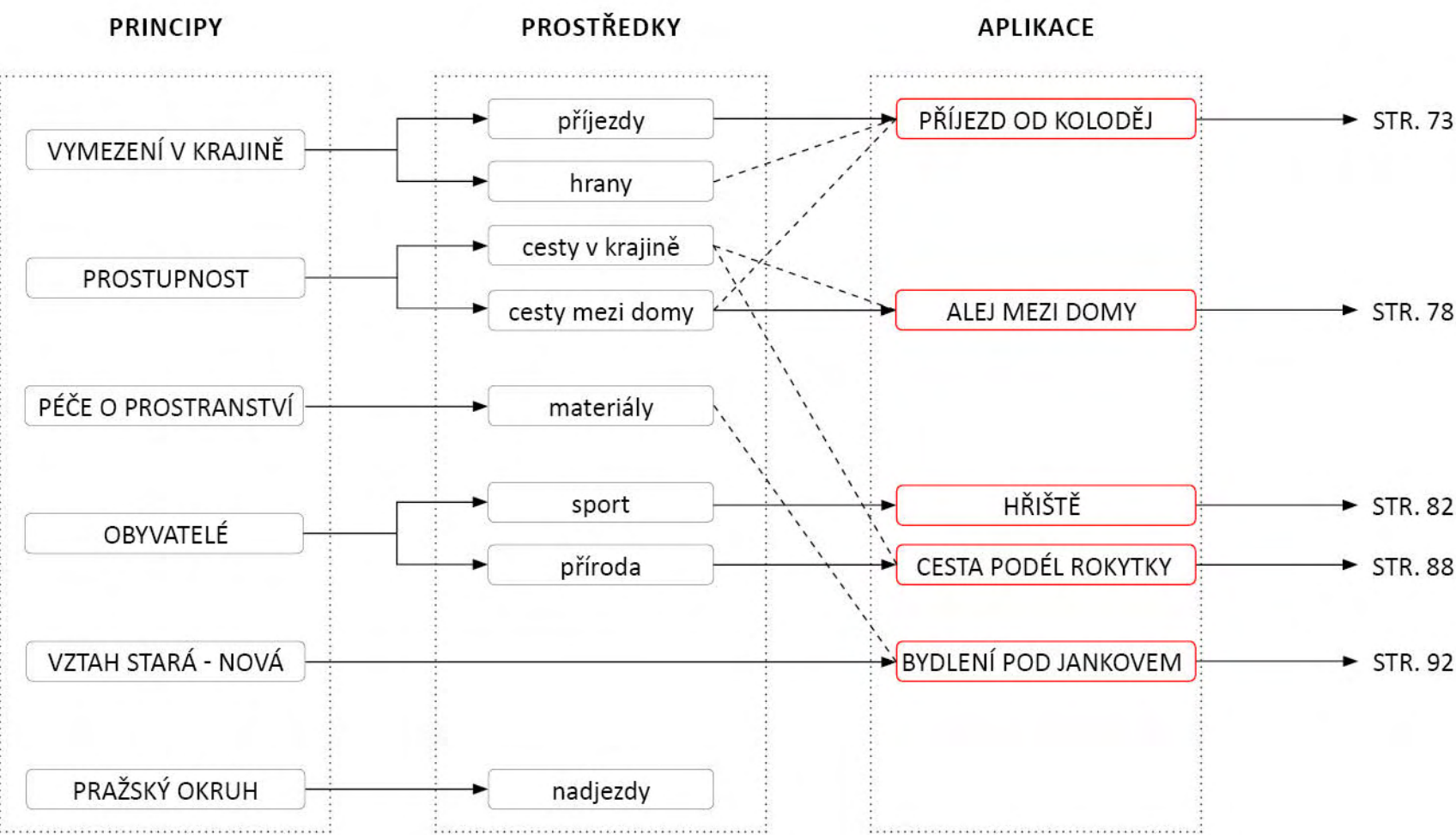
str. 72, 79

str. 78, 79

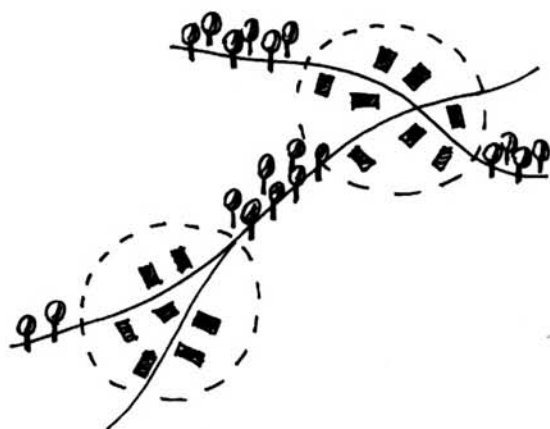
METODA

Všechna místa v Hájku jsou řešena na základech principů, které definují a popisují obecně pro samostatné Pražské vesnice a aplikují je na konkrétních místech.

1/ vymezení v krajině

Je důležité najít míru rozvoje, zamezit rozrůstání do krajiny. Vesnice by měly zůstat samostatnými entitami, korálkami v krajině, které k sobě nepřirostou a nevytvoří to, co nazýváme sídelní kaší.

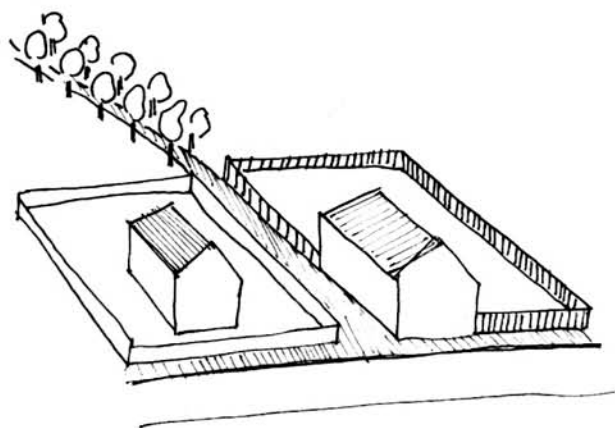
prostředky:

Příjezdy. Symbolické brány, uvědomění si, kde začíná zástavba, co patří krajině a co vesnici. K tomu mohou sloužit aleje nebo stromořadí, které jsou na cestách mezi vesnicemi a končí, kde začínají domy.

Hrany. Hledání přechodu mezi zástavbou a krajinou. Přirozeně vzniká tam, kde se okolní příroda téměř "dotýká" sídla, jde až k plotům zahrad a je zřejmé, že je tím zástavba ukončena a nebo tam, kde mají zahrady velkou hloubku a jsou zarostlé stromy. Pak jsou domy odděleny od okolních polí a je tu plynulý přechod. Dnešní kolonie nových domů mají příliš malé zahrady a domy působí dojmem, že stojí na poli. Cítíme neukončenost.

2/ prostupnost

Pro vesnice bylo vždy typické propojení s krajinou cestami i propojení v rámci vesnice různými pěšinami a zkratkami. Zástavba vznikající v dnešní době většinou nenavazuje na tyto principy, je izolována od původní obce a uzavírá se sama do sebe.

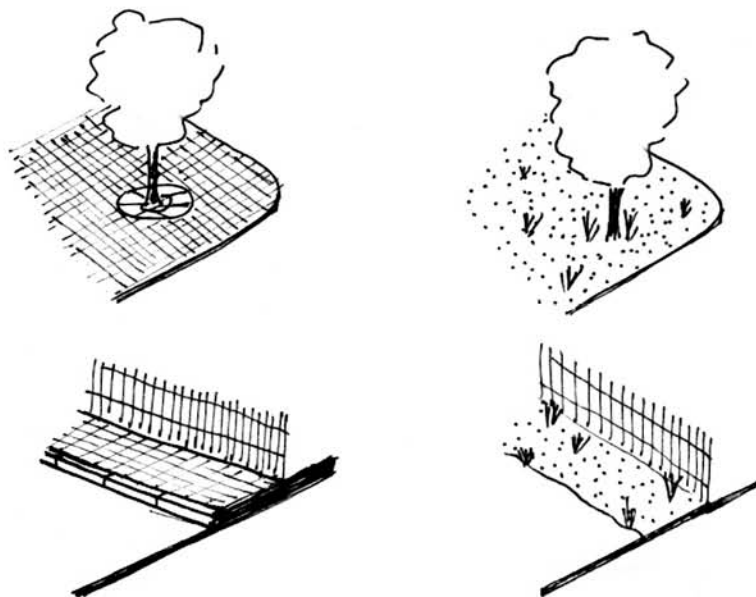
prostředky:

Cesty v krajině. Hledání možností pro pěší. Obnovení starých cest v polích, které mohou mít i pro současnost význam v propojení s vedlejšími vesnicemi nebo přírodní zajímavostmi.

Cesty mezi domy. Ulice, ale i pěšiny, které vedou mezi ploty nebo mezi dvěma domy a slouží pouze pro pěší.

3/ péče o veřejná prostranství

Pražská vesnice je součástí Prahy, spadá pod městskou část, která za ni zodpovídá. Není vesnicí, kde je drobný nepořádek přirozenou součástí, ale měla by o svá prostranství pečovat. Součástí péče je tedy kultivace stávajících prostorů i vhodné navržení míst v nové zástavbě. V pražské vesnici se dá očekávat více zadlážděných ploch, doplnění mobiliářem.

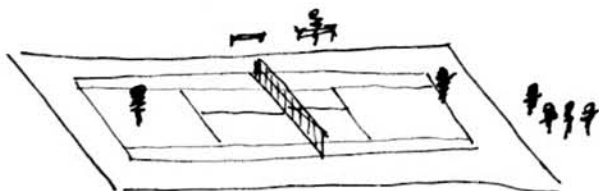

prostředky: **Materiály.**

Prostranství jsou více kamenná, jsou navržena namísto postupného vrstvení, doplněná mobiliářem. Mají předměstský charakter.

4/ obyvatelé

V pražské vesnici bydlí Pražané. Jejich způsob života je městský, za prací musí dojíždět, nároky na kulturu a využití volného času se liší od vesnického obyvatelstva mimo Prahu. Vesnice nefungují jako soběstačné celky, díky blízkosti s ostatními a blízkosti Prahy. Co v těchto vesnicích můžeme rozvíjet je rekreační potenciál pro místní i pro ostatní obyvatele Prahy.

prostředky: **Sport.**

Venkovní sportovní hřiště může být adekvátním využitím. Není potřeba expandovat do volné krajiny, ale využít již stávající plochy, které mohou stále posloužit.

Příroda.

Okolí nabízí spoustu využití. Od každodenních procházek se psem, přes cyklistiku až po turistické výlety s využitím naučných stezek v okolí. Příroda by měla být přístupná, jedná se o kulturní krajinu, která nese výraznou stopu lidské činnosti a neměla by být jen chráněna a konzervována.

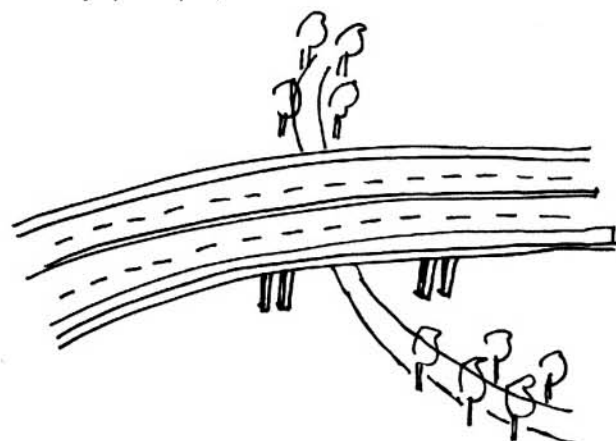
5/ vztah staré a nové části

Nová zástavba nemá být konkurencí původní zástavbě s návší. V dnešní době nově vznikající části si většinou žijí svým vlastním životem, přitom nemají využitelné veřejné prostranství. Nově navržená prostranství nebudou “novou návší”, pouze se jedná o plácky využitelné pro setkávání nebo např. pro dětské hřiště.

Nové části jsou také mnohdy izolované od staré vesnice. Není zde dostatek propojujících pěšin, některé ulice končí slepými konci. Důležité je najít možnosti, jak tyto části začlenit pomocí nových pěšin, zkratk apod.

6/ Pražský okruh

Okruh prochází volnou krajinou mezi vesnicemi a nic jim nepřináší, spíše bere. Přerušuje cesty mezi vesnicemi a chová se nadřazeně. Původní vrstva cest by měla být zachována a okruh je překrývá, ale neničí.

prostředky: **Nadjezdy.**

Nelze zvolit jinou trasu okruhu. Nejmenším zlem a alespoň částečným zachováním původní vrstvy je dodržení pravidla, že původní cesty zůstávají na své současné úrovni a okruh, jako něco nového je překrývá nadjezdy.

VYMEZENÍ V KRAJINĚ

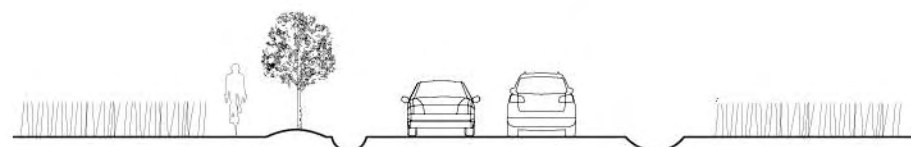
“Zahrada je zhuštěním okolní přírody a pokračováním krajiny.”

Ladislav Žák, Obytná krajina

P ř í j e z d y. Všechny jsou lemovány alejemi, které rozdělují cesty na silnice patřící krajině a ulice patřící zástavbě. Příjezdová cesta od Netluk a Koloděj je po jedné straně lemována cyklostezkou (1).

H r a n y. Na západní straně je Hájek ohraničen hranou údolí, které vymlela Rokytka (3). Stará zástavba Hájku je oddělena od polí zahradami, které mají vzrostlé stromy a tvoří také zelenou hranu (4). Nové hrany jsou vytvořeny pomocí cest pro pěší vedoucích za zahradami doplněné o stromořadí. Je zde možná procházka, ale cesta je odsunuta od plotu aby nebyl umožněn přímý pohled do zahrady (5) nebo ulice, které jsou lemovány domy jen po jedné straně jsou na druhé doplněny o stromy, pod nimi může vzniknout např. posezení (2).

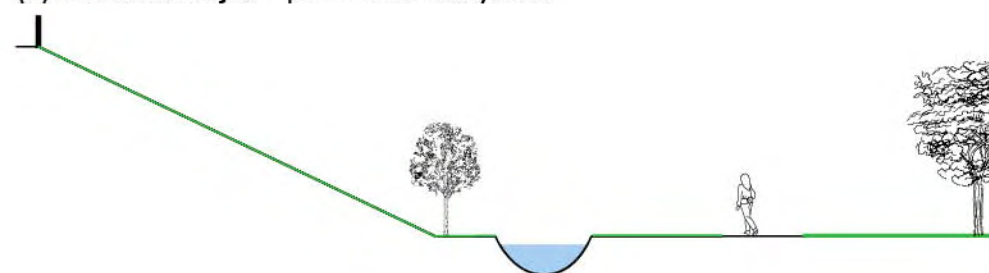
(1) příjezd od Koloděj - se stromořadím a cyklostezkou

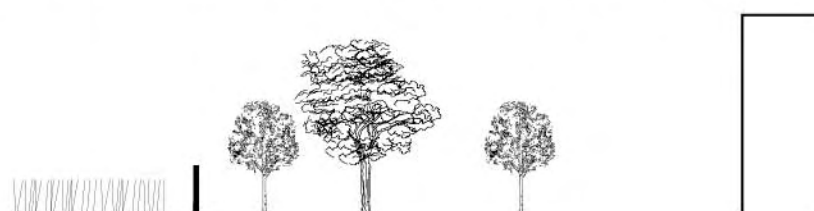
(2) hrana nová - před domy s cestou a stromořadím

(3) hrana stávající - přírodní s Rokytkou

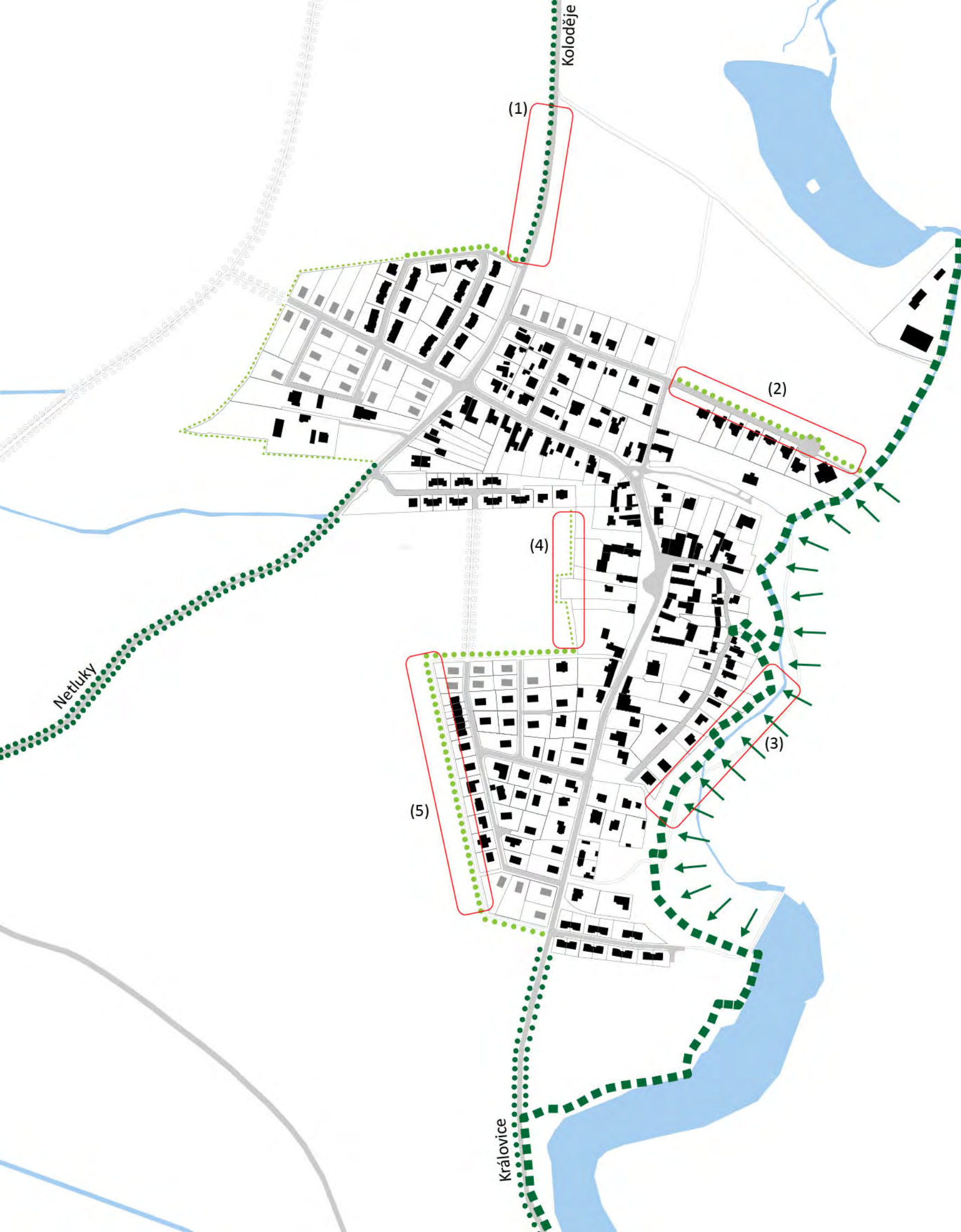

(4) hrana stávající - tvrdá s plotem mezi polem a zahradou

(5) hrana nová - za zahradami s cestou a stromořadím

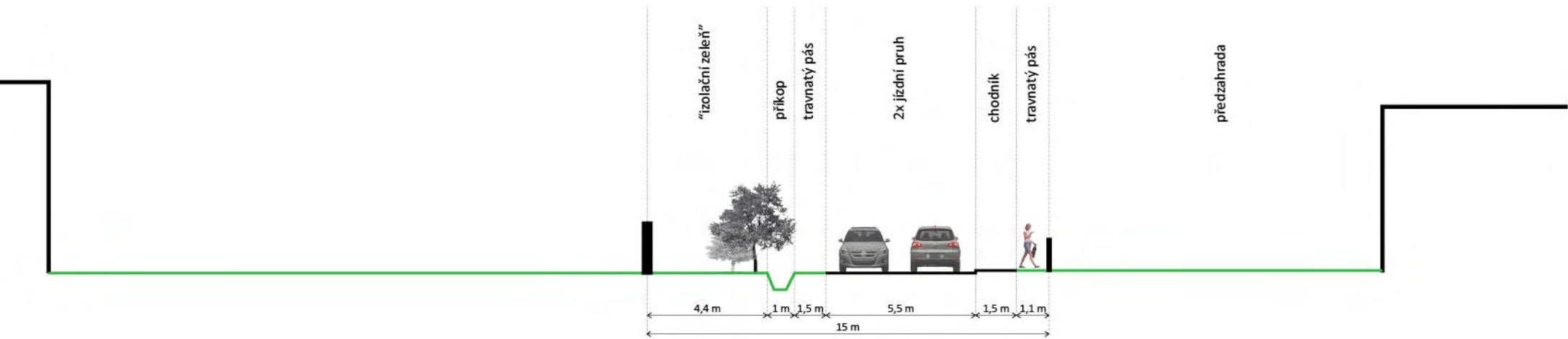
aplikace

PŘÍJEZD OD KRÁLOVIC

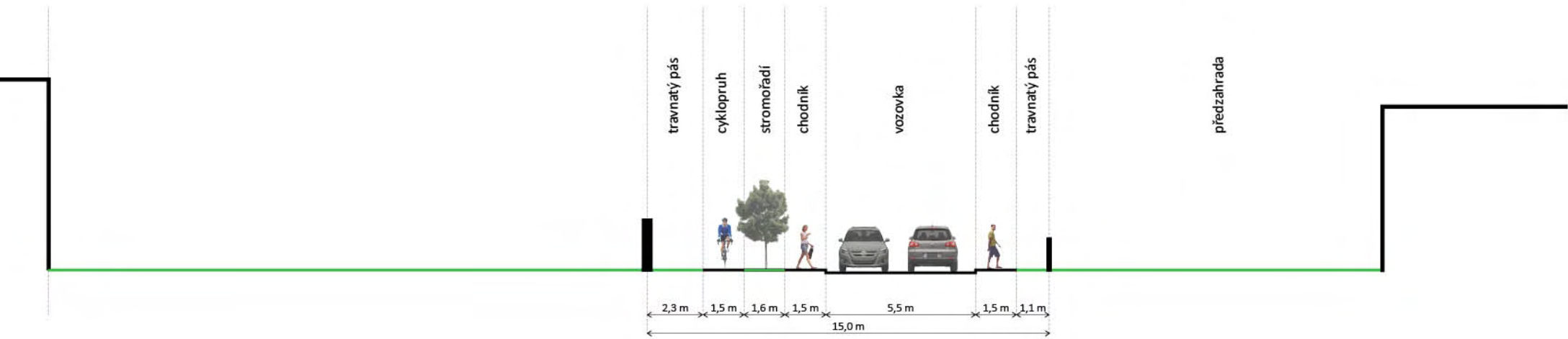

ŘEZ (SOUČASNÝ STAV) 1:200

ŘEZ (NÁVRH) 1:200

PROSTUPNOST

Cesty do krajiny. Hájek není příliš propojen s okolní krajinou cestami. Vybrala jsem několik historických cest, které obnovuji. Takové cesty zvyšují přístupnost krajiny, je zde možné dělat procházky, venčit psa apod. Novou cestu navrhuji údolím podél Rokytky. Toto území je poměrně nepřístupné a je škoda, že takové krásné prostředí není trochu kultivováno.

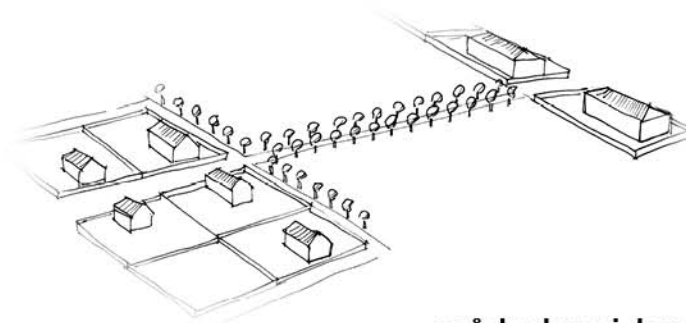
Cesty mezi domy. Nová zástavba v Hájků tvoří většinou uzavřené území, mnoho ulic končí slepými konci. Na východní straně navrhuji tyto dvě nekomunikující lokality propojit alejí v polích.

cesty do krajiny

Prodloužení ulice Pod Markétou a její propojení s cestou směrem ke Kolodějím a na druhou stranu směrem k Netlukám.

Obnovení polní cesty směrem ke Kolodějské oboře.

propojení slepých ulic

průchod mezi domy

Využití průjezdu mezi domy, který slouží jako příjezd pro dům v zadní části, pro napojení celé nové části.

cesta k rybníku

Obnovení cesty k rybníku, která je nyní uzavřená plotem. Cesta vede po hrázi rybníka až k výpusti.

VÝKRES VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ, 1:5000

The map shows a topographic representation of a mountainous region. A network of roads is depicted with thick black lines, and a proposed or highlighted route is shown with red lines. Contour lines indicate the elevation of the terrain. A legend in the top right corner identifies the map's title and scale. The map also features a blue area representing a body of water, a green dotted area representing a forest, and a yellow area representing a specific land use or boundary. A black square in the bottom left corner likely represents a building or a specific point of interest.

aplikace

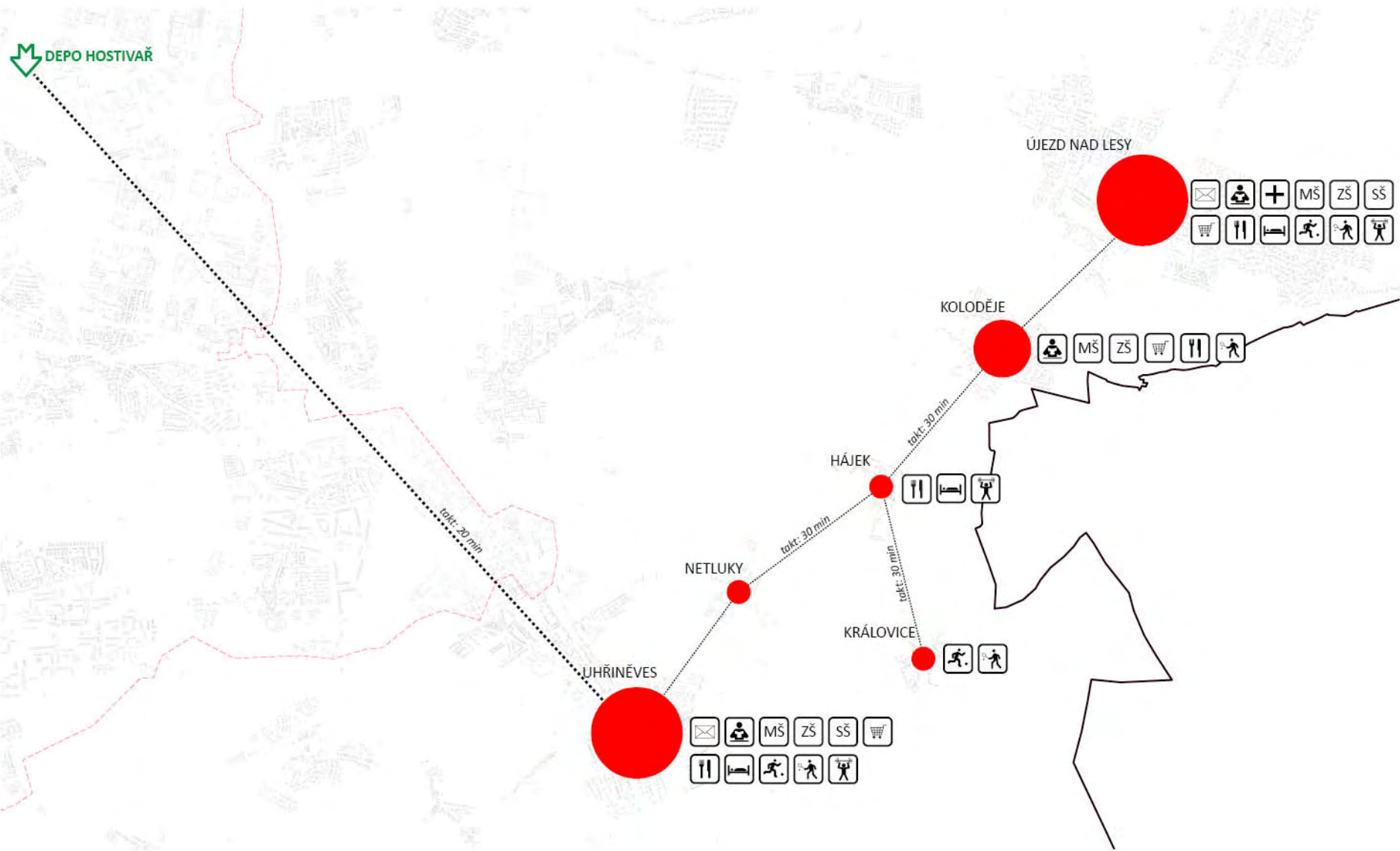
ALEJ MEZI DOMY

OBYVATELÉ

Hájek může nabídnout především rekreační a sportovní vyžití pro své obyvatele. Nyní se zde nachází squash centrum s posilovnou, ale postrádá venkovní hřiště narozdíl od okolních vesnic. Možnost sportovního vyžití by měla odpovídat nárokům obyvatelstva, které je městské.

POSILOVNA A SQUASH CENTRUM PENZION HÁJEK S RESTAURACÍ

Squash centrum funguje od roku 1998 a v současné době má dvě družstva mužů v III. squashové lize. Součástí je také posilovna, sauna a solárium. V budově se také nachází penzion Hájek s restaurací, která je otevřena pro veřejnost.

PENZION ALT S RESTAURACÍ

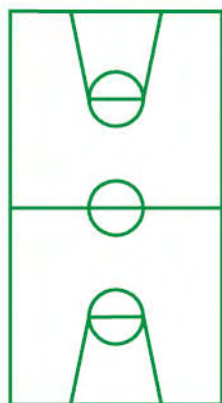
Rodinný penzion s restaurací i pro veřejnost. Svatby a oslavy, prostory pro školení.

DĚTI HÁJKU

Sdružení dobrovolníků, kteří konají pro děti nejrůznější akce v Hájků (zdobení stroměčku, pálení čarodějnic apod.) Sponzory jsou většinou přímo obyvatelé. Scházejí se na návsi u křížku, v penzionu Hájek nebo v penzionu Alt.

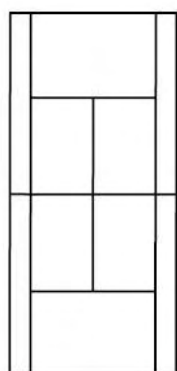

basketbal

28 x 15 m

10 hráčů

48 minut + přestávky

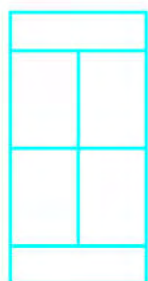

tenis

26 x 12 m

2 nebo 4 hráči

? minut

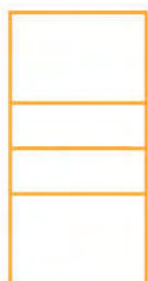

nohejbal

18 x 9 m

2, 4 nebo 6 hráčů

? minut

volejbal

18 x 9 m

12 hráčů

? minut

Při hledání prostor pro venkovní hřiště jsem se zaměřila na zastavěné území a našla jsem vhodný prostor v místě současného hřiště, které je nyní ve špatném stavu, ale jeho rozměry jsou dostačující od volejbalu přes tenis až po basketbal. Navrhuji opravu hřiště (nový povrch, ochranné sítě, osvětlení). Součástí areálu bude stavba zázemí pro sportovce (šatny, WC, bufet). Je škoda, že budova bývalé samoobsluhy byla prodána soukromému majiteli, protože mohla skvěle posloužit jak pro sportovce, tak i pro jiné aktivity. Hřiště se nachází v blízkosti návsi, může to být prostředek pro nové obyvatele k nalezení vztahu ke staré části vesnice a obnovení významu návsi, jako místa setkávání.

SITUACE, 1:500

zastávka
MHD

kontejnery na
tříděný odpad

přístřešek na sítě,
sloupky, apod.

šatny, WC

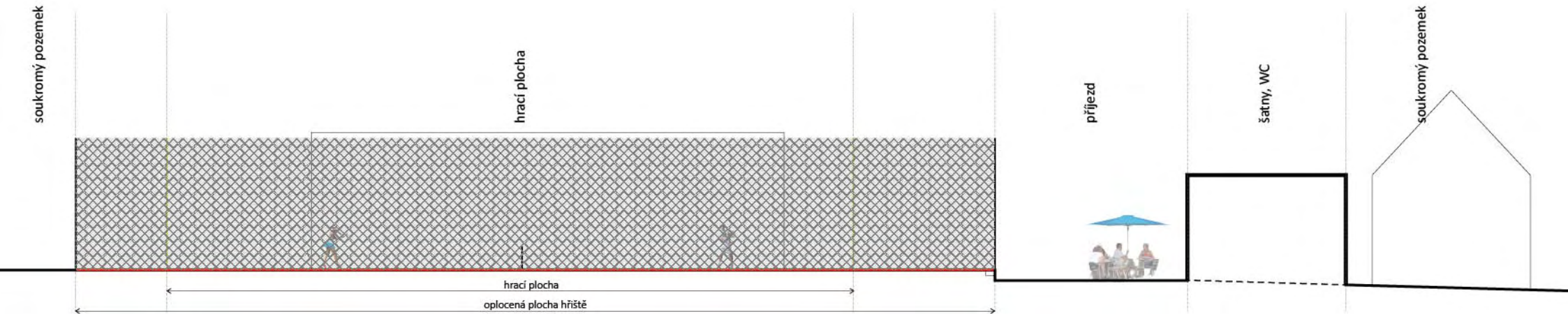
bufet, posezení na
terase

dětské hřiště

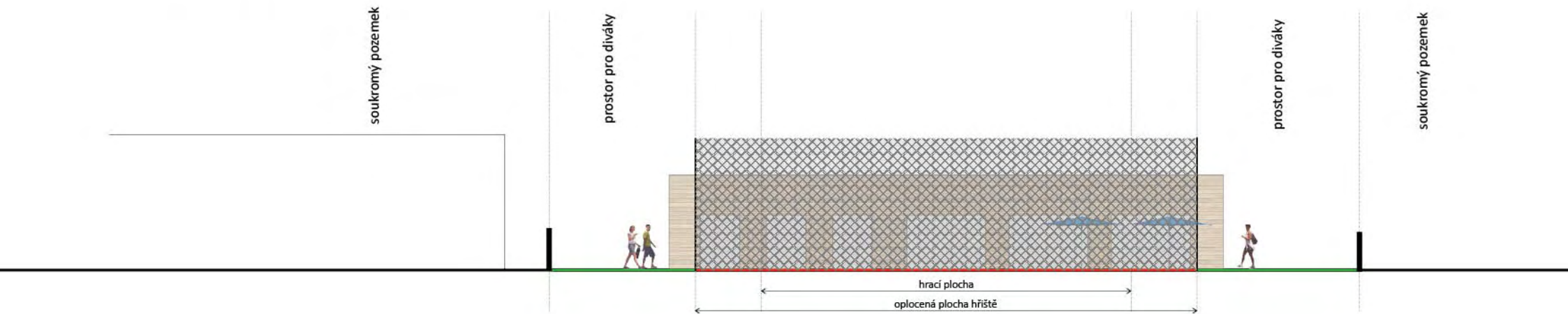
Pod Markétou

ŘEZ A - A, 1:200

ŘEZ B - B, 1:200

OBYVATELÉ

V blízkosti Hájku se nachází mnoho turistických tras, které směřují ke kostelu sv. Markéty, Kolodějskému zámku a Královické tvrzi. Hájek leží mimo hlavní tahy, přitom může nabídnout krásnou přírodu v údolí okolo Rokytky. Jedná se území, které je součástí přírodního parku, ale není přístupné pro lidi. Myslím, že taková místa by se měla otevřít lidem. Jedná se o kulturní krajinu do které již lidská ruka zasáhla a která by se neměla izolovat. Proto zde navrhuji pěší cestu a dvě lávky přes Rokytku. Tato cesta je součástí turistické trasy, která vychází z Kralovic a dále pokračuje přes Hájek směrem k rozcestí Tábor u Běchovic.

LEGENDA

- turistické trasy stávající
- turistická trasa - návrh
- cyklotrasy
- silnice
- zastavěné území

TURISTICKÉ A CYKLISTICKÉ TRASY V OKOLÍ, 1:10000

ÚJEZD NAD LESY

DUBEČ

KOLODĚJE

zámek Koloděje

Na Skalce
302

Jankov
297

HÁJEK

Stupice

NETLUKY

sv. Markéta

KRÁLOVICE

tvrz
Královice

muzeum
Uhřetěves

zámek
Uhřetěves

UHŘETĚVES

aplikace

CESTA PODÉL ROKYTKY

TURISTICKÁ TRASA PODÉL ROKYTKY , 1:1000

rozcestí Tábor
2,3 km / 30 min

nivní louky v údolí
Rokytky

koniklec luční český

křivavec český

okáč rosičkový

budníček lesní

tvrz Královice
1,8 km / 24 min

sv. Markéta
2,5 km / 34 min

VZTAH STARÁ - NOVÁ

Nová zástavba navazuje na síť ulic, která vznikla, při rozvoji v posledních letech. Cílem je logicky doplnit místa a pomocí vhodné orientace např. vstupu domů docílit propojení se staršími částmi. Nové části by se neměly uzavírat samy do sebe, důležité je propojení s krajinou, proto např. prodlužují ulici Pod Markétou dále do krajiny a doplňují alejí. Stejně tak by se neměly stát "konkurencí" původní vsi.

Veřejná prostranství v nově vznikajících koloniích rodinných domů jsou většinou omezena na ulice, které slouží jen jako příjezdy k domům, oproti různorodosti prostorů na vesnicích (od pěšin až po náves). Parcely jsou většinou o stejných výměrách a proporcích. V zástavbě Pod Jankovem navrhuji větší různorodost jak parcel tak veřejných prostranství (viz strana 92).

12 LOKALITA POD JANKOVEM
+18 domů
+54 obyvatel*

13 ULICE PŘED OBOROU
+ 4 domy
+ 12 obyvatel*

14 ULICE BLAŽKOVA
+ 7 domů
+ 21 obyvatel*

HÁJEK
184 domů
552 obyvatel*

15 ULICE POD MARKÉTOU
+ 4 domy
+ 12 obyvatel*

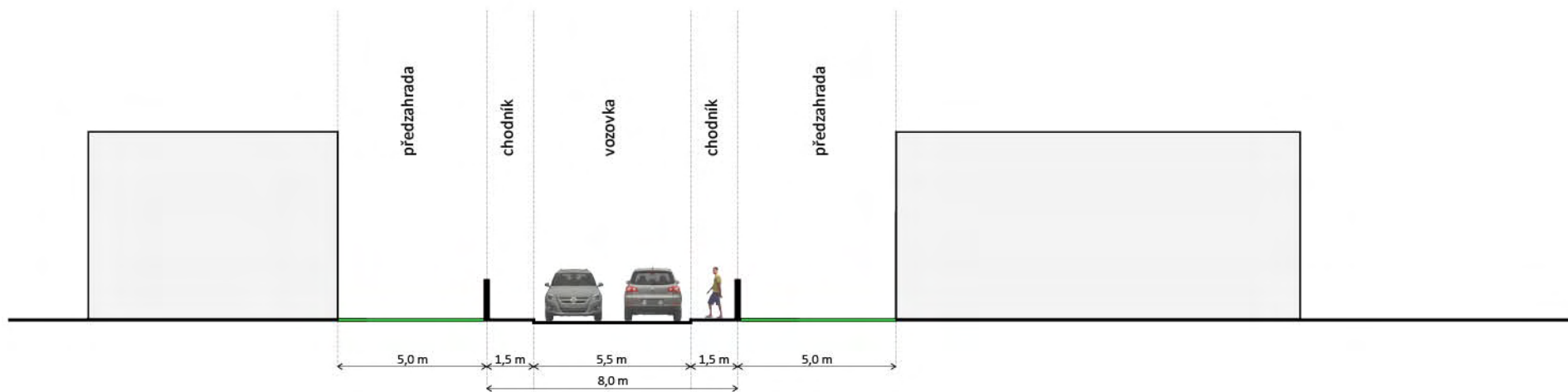
* počet obyvatel stanoven na základě kvalifikovaného odhadu, který předpokládá tříčlenné domácnosti

BYDLENÍ POD JANKOVEM

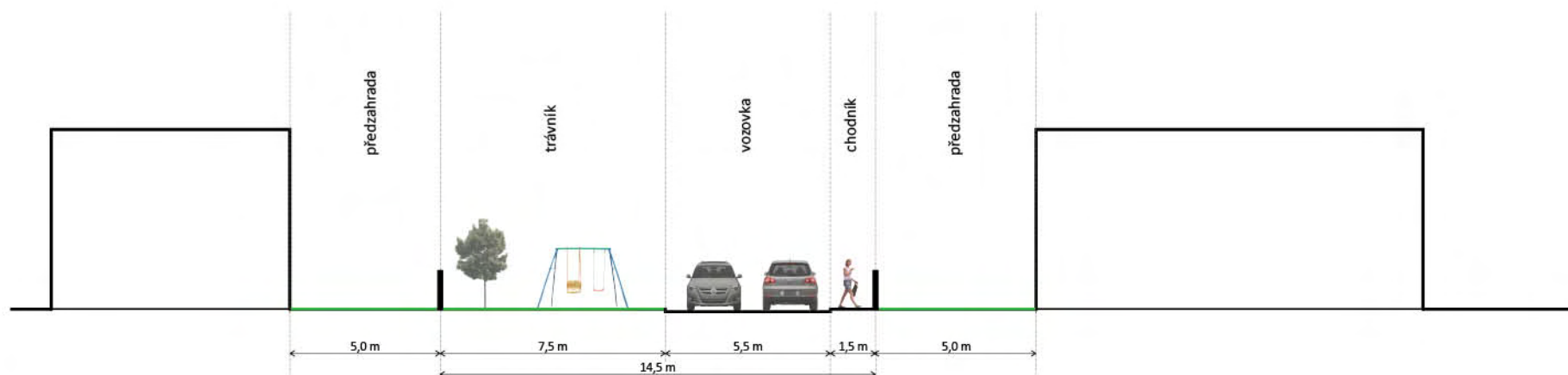
Nová zástavba je určena ulicí Pod Jankovem a Pod Markétou. Křižovatka těchto dvou ulic je upravena tak, aby pro auta byl nechán jen minimální prostor a chodník je rozšířen. U této křižovatky bude v případě potřeby i prostor, pro novou autobusovou zastávku. Navrhuji novou ulici, která je odpovědí na ulici V Podkově, ale vytvářím ulici, která má různé kvality, od úzkého průjezdu mezi domy až po rozšíření, které lze využít pro dětské hřiště a parkování. Ulice Pod Markétou dále pokračuje lemovaná alejí do krajiny, až k rozdělení. Od rozcestí pokračuje jedna směrem ke Kolodějím a druhá k Netlukám. Velikosti parcel jsou různé, odstup domů od plotu je 5 m.

ŘEZ A - A, 1:200

ŘEZ B - B, 1:200

SITUACE, 1:500

houpačky pískoviště

možnost vzniku
zastávky MHD

přístřešek na
kontejnery

cyklopruh

Do Podkovy

Pod Markétou

Pod Jankovem

B

ZÁVĚR

Téma pražská vesnice jsem začala rozvíjet při prázdninovém výletě do Klánovic. Autobus č. 269: Horní Počernice, Běchovice, Újezd nad Lesy, Klánovice. Začala jsem přemýšlet, co je ještě Praha, zda mohou být vesnice i v Praze a co vůbec způsobuje administrativní hranice.

Na začátku práce jsem nejprve hledala všechny původní jádra vesnic, dále je členila a analyzovala. Nejvíce mě zaujaly právě ty, které leží samostatně v krajině.

Na Hájku ukazuji, jak se k takovému území chovat, definuji šest principů, které na konkrétních místech aplikuji. Cílem práce nebylo vyřešit všechna místa do úplné podrobnosti, ale na jednotlivých zásazích (od drobných a nenáročných až po větší v podobě návrhu rozvoje zástavby) předvést nalezený přístup.

Lucie Cutáková
květen 2013 Praha

ZDROJE

DIGITÁLNÍ PODKLADY

Útvar rozvoje hlavního města Prahy

MAPY

archivnimapy.cuzk.cz

maps.google.com

geoportal.gov.cz

LITERATURA

Sídelní kaše, Pavel Hnilička

Genius Loci, Christian Norberg-Schulz

Obytná krajina, Ladislav Žák

Nová sociálně prostorová struktura v zázemí Prahy, Martin Ouředníček

Příběh drobných památek, Irena Bukačová, Tomáš Hájek

Lexikon hlavního města Prahy 2009, ČSÚ

INTERNET

www.wikipedia.org

www.praha22.cz

www.deti-hajku.estranky.cz

www.envis.praha-mesto.cz

www.geoportalpraha.cz

www.squash-hajek.cz

www.alt-pension.cz

Děkuji Janu Jehlíkovi za cenné připomínky a podněty.
Děkuji rodině, příteli a přátelům za podporu.

